

Riksdagens protokoll 1998/99:49

Onsdagen den 3 februari

Protokoll
1998/99:49

Kl. 09.00 – 11.42

1 § Särskilt anordnad debatt om åtgärder för ökad tillväxt

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

Anf. 1 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Under valrörelsen försäkrade socialdemokraterna att Sverige går mot strålande tider. Enligt budgetpropositionen i oktober skulle den ekonomiska tillväxten i år bli 3 %. I december sänkte så regeringen den siffran till drygt 2 %. Härmdagen förutsade Nordbanken, som tidigare delat regeringens optimism, att tillväxten stannar under 2 %. Det nya tillväxtdepartementet har inte börjat bra.

I december tvingades regeringen också medge att den öppna arbetslösheten inte når ned till målet 4 % år 2000. Enligt Nordbanken kommer den att ligga över 6 % både i år och nästa år.

Regeringen skyller på den internationella utvecklingen. Men Sveriges ekonomiska problem är i allt väsentligt hemmagjorda. Det framgår av att vi successivt förlorar i välstånd jämfört med andra länder. Nyligen bekräftades att vi fallit ned till 17:e plats bland industriländerna – under genomsnittet i OECD och EU och sämst i Norden.

Den tidigare konjunkturförbättringen har inte utnyttjats till att vidta åtgärder mot strukturfelen i svensk ekonomi, främst de höga skatterna och reglerna på arbetsmarknaden. Statsministern brukar säga att det växer så det knakar. Problemet är i stället att det knakar, när det växer – t.o.m. när det går så sakta som det gör nu. Så stelt är det i ekonomin.

De senaste månaderna har varslen stått som spön i backen. Svenska företag beslutar att flytta huvudkontor och forskningsavdelningar utomlands. Det utländska ägandet breder ut sig – det senaste exemplet är Volvo Personvagnar. Samtidigt lämnar välutbildad arbetskraft Sverige för utlandsjobb med högre löner och lägre skatter.

Det måste därmed stå klart för var och en att det nödvändiga strukturella reformarbetet inte kan skjutas på framtiden. Vi moderater har länge förutsagt att med Sveriges höga skatter och stelheter på arbetsmarknaden kan inte tillväxten nå över de drygt 2 % i genomsnitt som krävs för att arbetslösheten varaktigt skall kunna sänkas.

Före riksdagens juluppehåll begärde vi att regeringen skulle redovisa vilka åtgärder den avser att vidta för att inte fallet i jobb och välfärd skall bli större än nödvändigt. Något sådant besked kom inte. Enligt propositionsförteckningen väntas under våren från det nya, stora, fina Näringsdepartementet endast fyra förslag, som dessutom är betydelselösa från tillväxtsynpunkt. Och finansministern har meddelat att inget är att vänta

förrän i vårpropositionen i april. Det betyder att riksdagen kan fatta beslut tidigast i sommar.

Men om nu inget *görs* åt tillväxten och jobben, så *pratas* det desto mer. I höstas fick miljöminister Kjell Larsson i uppgift att tillsammans med företrädare för Vänstern och Miljöpartiet ta fram ett tillväxtpaket. Finansministern för skattesamtal med oppositionen. Sedan de s.k. tillväxtsamtalen mellan centralorganisationerna på arbetsmarknaden brutit samman skall bl.a. Ingvar Carlsson försöka resonera fram en samsyn. Och efter det "rejäla snack" som näringsministern ordnade i Villa Bonnier i förra veckan har han nu tillsatt en alldeles egen grupp med företrädare för näringslivet och facket. Min första fråga till Björn Rosengren blir: Hur tänker ni samordna allt detta prat, och vad kan konkret komma ur det?

Fru talman! De månader som gått sedan valet visar tydligt att den parlamentariskt så svaga regeringen inte förmår samla sig till handling. Saken blir inte bättre av att den söker stöd hos uttalat tillväxt- och Europafientliga krafter. Men det duger inte att passivt betrakta den svagare utvecklingen av ekonomi och arbetsmarknad samt flykten av företag och välutbildad arbetskraft från Sverige. Omläggningen av den ekonomiska politiken måste påbörjas genast. Det behövs snabba och kraftfulla åtgärder på främst fyra områden: Europapolitiken, skatterna, arbetsrätten och lönebildningen samt energipolitiken. Jag skall ta dem i tur och ordning.

Regeringens beslut att ställa Sverige utanför euron skadar vårt land ekonomiskt och politiskt. Tydligaste tecknet hittills är att den svenska kronan drabbades betydligt hårdare än de blivande euroländernas valutor av den finansiella oron under andra halvåret 1998.

Sveriges utanförskap har naturligtvis en negativ inverkan på företagens vilja att satsa och verka i Sverige. Ett snabbt beslut att införa euron i vårt land är ingen garanti mot fortsatta förluster av företag och jobb, men det skulle ge större möjligheter för att strömmen även kunde gå i motsatt riktning.

Jag är naturligtvis medveten om att näringsministern inte svarar för valutapolitiken. Men nu har snart alla statsråd utom de mest ansvariga – finansministern och statsministern – bekant färg. Där finns t.ex. de svurna motståndarna Ulvskog och Winberg, och där finns – något överraskande – skeptikerna Pagrotsky och Hjelm-Wallén. Skulle Björn Rosengren vilja lämna sitt personliga vittnesbörd huruvida han anser att ett införande av euron skulle vara bra eller dåligt för Sverige?

Näringsministern har inte heller det direkta ansvaret för skattepolitiken. Men det råder nu bred enighet om att höga skatter skadar tillväxt och sysselsättning. Det gäller exempelvis de marginalsatser som motverkar arbete och utbildning och som gör personer med hög kompetens benägna att flytta utomlands. Det gäller vidare dubbelbeskattningen av vinster i aktiebolagen och den extra skatt på sparande och investeringar som ligger i förmögenhetsskatten och fastighetsskatten. Är näringsministern beredd att inför finansministern hävda att näringsklimatet förbättras, om man slutar att överbeskatta småföretagare och om man sänker skatten på hushållstjänster?

Står för övrigt Björn Rosengren bakom Erik Åsbrinks linje, att skatterna kan börja sänkas först 2001? Hur många företag och hur många

forskare och tekniker skall vi förlora fram till dess? Är det inte fåfängt att passivt vänta på ett överskott i statsbudgeten att använda till skattesänkningar, när det är beroende av en tillväxt som inte kommer till stånd just på grund av de höga skatterna? Är näringsministern beredd att stödja oss moderater, när vi hävdar att utrymme för nödvändiga skattesänkningar måste skapas genom minskningar på statsbudgetens utgiftssida?

Fru talman! Till strukturfelen i Sveriges ekonomi hör de stelheter på arbetsmarknaden som orsakas av en otidsenlig arbetsrättslig lagstiftning och starka fackliga organisationers benägenhet att sätta de arbetslösas intressen åt sidan. Regeringen har länge hoppats att arbetsmarknadens parter själva förhandlingsvägen skall finna en lösning på problemen. Men utformningen av den arbetsrättsliga lagstiftningen kan inte göras till en förhandlingsfråga mellan parterna. Vi politiker har ett ansvar för att det arbetsrättsliga regelverket är så beskaffat, att det främjar en lönebildning på samhällsekonomiskt försvarbar nivå och samtidigt underlättar för friställda och nytillträdande på arbetsmarknaden att få jobb.

I ett längre perspektiv krävs det en genomgripande reform av arbetsrätten. Utgångspunkten måste vara att reglerna på arbetsmarknaden medger individuella hänsyn och att arbetets rättigheter skall tillfalla den enskilde och inte organisationerna på arbetsmarknaden.

En sådan arbetsrättsreform kräver visst förarbete. Men själva beslutet att starta detta ger en viktig signal. Dessutom finns det ett antal mindre, men nog så betydelsefulla, förändringar som kan genomföras omedelbart. Hit hör att slopa turordningsreglerna, att förbjuda sympatiåtgärder, att avskaffa det fackliga vetot vid upphandling och att stoppa möjligheten att försätta enmansföretagare i blockad. Är näringsministern beredd att lagstifta på basis av Svante Öbergs förslag, och att skrinlägga alla planer på att lagstiftningsvägen ytterligare begränsa arbetstiden?

Näringsministerns huvuduppgift måste vara att skapa gynnsamma förutsättningar för arbete och företagande i Sverige. Hans företrädare i ämbetet ägnade sig åt motsatsen, när han drev igenom beslutet att stänga Barsebäck. Kärnkraftens förtida avveckling är ett hot mot företagen och därmed mot jobben. Särskilt utsatt är den elintensiva industrin, som ofta finns i de delar av landet där många redan är arbetslösa.

Näringsministern har varit landshövding och är bosatt i Norrbotten. I förra veckan var där nära 50 grader kallt. Trots att Sverige importerade el motsvarande mer än produktionen från en stor kärnkraftsreaktor var det nära att strömmen tog slut. Tänkte då möjligen det ansvariga statsrådet att det är skönt att avvecklingsbeslutet har fastnat i rättsmaskineriet och att Barsebäck 1 fortfarande tickar och går? Tänkte han att det vore bäst att lyssna till en massiv folkopinion, till kraven från såväl företag som fack, och riva upp beslutet att i förtid avveckla kärnkraften?

Tänkte han inte det, då tänker han inte heller främja en tillväxt som ger fler jobb och ökat välbefinnande åt Sveriges folk.
(Applåder)

Anf. 2 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Det var en sorglig drapa av en gnällsjuk stand-in för oppositionsledaren. Den berörde mig ganska illa. Jag har jobbat i 20 år inom industrin, sysslat med strukturfrågor och under lång tid förhandlat

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

om internationalisering från ett fackligt perspektiv. Jag känner inte igen den diskussion som Lars Tobisson försöker ta upp.

Vi skall diskutera ökad tillväxt. Låt oss då diskutera vad tillväxt är. Låt oss diskutera vilka drivkrafter som tillväxten har nytta av. I stället för tillväxt skulle jag hellre tala om utvecklingskraft, att dra nytta av alla människors kapacitet i ett produktivt och reproduktivt arbete, dvs. en balans mellan den offentliga sektorn och den marknadsstyrda sektorn, en balans mellan stora företag och små företag, en balans mellan exportinriktning och hemmamarknad.

I det sammanhanget har Sverige problem. Den regionala obalansen är ett tecken på att vi inte har lyckats få en jämn ström av små företag att växa. Vi har snarast problem med det stora oerhörda beroende som vi har haft av stora företag som bygger på råvaror, basindustri och/eller mycket gamla uppfinningar. Vi har duktiga sådana företag, men sådana företag i mogna branscher har en tendens att göra sig av med folk när de investerar. Där bygger konkurrenskraften på att konkurrera inom en mindre sektor på världsmarknaden.

Utvecklingskraft tar hänsyn till ekonomisk tillväxt, sysselsättnings-tillväxt och välfärdstillväxt. När jag hör Lars Tobisson låter det så gammalt och nattståndet. Enligt honom är det kärnkraften och den elintensiva industrin som står för Sveriges framtid. Den elintensiva industrin är viktig. Vi värnar om den. Därför tänker vi oss en differentierad elskatt.

Men framtiden ligger i spjutspetsverksamheter. Det är den kunskaps-intensiva delen av svenskt näringsliv som växer, både på varuproduktionssidan och framför allt på tjänsteproduktionssidan. Detta framgår väldigt tydligt i NUTEK:s bilaga till Långtidsutredningen, som publicerades häromdagen. Där kan man också läsa om alla fördelar som Sverige har haft. Sverige ökar exporten. Sverige har haft en bättre produktivitet-utveckling än andra länder. Men vi har också problem. Vi har sämre kompetensförsörjning i vårt näringsliv än vad man har inom de flesta OECD-länder – ett allvarligt memento.

Vi i Vänsterpartiet anser att det skall finnas en balans mellan regional tillväxt, den offentliga sektorn och marknadssektorn. Vi måste få bort de ökande klyftorna. Löntagarnas inflytande måste öka. Vi måste förstärka den politiska sfärens inflytande, om vi över huvud taget skall vara trädgårdsmästare som ser till att Sverige blommar i rabatten även på 2000-talet. Den produktiva rättvisan är vad Vänsterpartiet vill ha. Den bygger på rättvisa mellan människor och mellan regioner, men den bygger också på att vi värnar om en ekologiskt hållbar utveckling. Det är motsatsen till vad moderaterna vill.

Strukturproblemen är branschproblem, som jag sade. Strukturproblem ställer väldiga krav på förnyelsekraft. Det handlar inte bara om att vräka på med en tillväxt som i många fall inte alls leder till ökad sysselsättning, som i många fall kan leda till att vi exploaterar naturresurser och försämrar miljön. Vi får en sämre social sammanhållning. Hur är det med kvinnor och deras deltagande i näringslivet? Ibland är det som om man förordar ökad tillväxt – mera bruk i baljan, boys – utan någon tanke.

Det finns analyser av vad utvecklingskraft betyder, och de pekar inte i den riktning som moderaterna förespråkar.

Vi pratar om utflyttning. Tobisson pratar om varslen. Ja, det har varit många varsel i Sverige. Det är till stor del beroende på de brister som jag

har pekat på, dvs. bristande ansvar från stora företag. Se på Ericsson i Norrköping – jag hinner inte gå in på det i detalj – men det var inte oväntat. Framförhållning, personalutveckling, kompetensutveckling, strategier för att bibehålla krafter i de investeringar som man har gjort och i de orter där man har förlagt sin verksamhet, vad hände med det? Ingenting. Vad har moderaterna för synpunkter? Inga. Låt marknaden göra vad den vill.

Volvo och Astra är bolag som säljs. Vem säljer? Jo, svenska intressen. Antingen är det Investor, ett storföretag som representerar storkapitalet, eller små ägare som finns i olika fonder. I Volvo har de små ägarna majoritet. Redan nu har man ett stort ägande utomlands. I övrigt har svenska småägares pengar – pensionspengar, löntagarpengar, aktiesparpengar i fonder – majoritet. Är det bra eller dåligt?

Ja, jag är inte så säker på att det är dåligt. Konstigt, säger ni, med en vänsterpartist som gillar Ford. Nej, jag tar inte ställning. Det är en fråga som är för svår för mig som inte kan bolagens interna förhållanden. Jag har suttit i motsvarande diskussioner när det handlade om ASEA och Brown Boveri.

Det är ynkligt att höra Carl Bildt och Alf Svensson tala om dubbelbeskattningen. Det är som att vara onykter och hicka när man har ett helt annat problem. Om det nu blir en affär går Volvo in i ett stort fordonsföretag. Det finns strukturfördelar. Volvo passar in i nischen – vad vet jag – men problemet är ett inflytandeproblem. Har moderaterna eller kristdemokraterna någonsin väckt frågan om inflytande för svenska politiker, för fackföreningsrörelsen?

Det första som hände med Stora och Enso var att Pappers och tjänstemannaorganisationen förlorade styrelsrepresentation. Var det bra? Tja, ni bryr er inte om det. Men vi bryr oss om Sverige i den meningen att vi vill ha sysselsättning i svenska regioner där människor bor. Vi vill att man skall dra nytta av svenska företags kompetens, konkurrenskraft och tekniska landvinningar. Vi vill att människor skall känna trygghet och ha sin beskärda del av inflytande. Vi slåss oavbrutet för förstärkt arbetsrätt, bättre ägarbild, löntagarfonder, bevarande av statligt ägande, ett produktivt utnyttjande av de besparingar som löntagare och pensionärer har för en produktiv långsiktig utveckling, också regionalt.

Vad är den borgerliga synpunkten? Tja: Heja Sverige, Volvo Amazon var en bra bil! Det är ynkligt, Lars Tobisson, hur ni har fört denna debatt. Och jag tycker att det är ynkligt att den politiska debatten skall vara sådan även här i Sveriges riksdag.

De krav som vi driver bygger på att sysselsättningsmålet och arbetslöshetsmålet skall uppfyllas – det kan Lars Tobisson vara övertygad om. Vi har ett oerhört stort problem i Sverige. Det finns 450 000 människor som är arbetslösa eller i åtgärder. Det är ett misslyckande utan like, särskilt i en situation, Björn Rosengren, när det är överskott i budgeten. Låt inte utgiftstak och den typen av manipulationer förhindra bra insatser.

Vad behöver vi? Vi behöver gynna småföretagen. Varför inte ta bort arbetsgivarinträdet, sjuklöneperioden för små företag? Vi har föreslagit detta i tio olika versioner. Svaret har varit nej. Vi tar upp frågan på ny kula. Även om tidningarna tror att det är hemligt kan jag väl avslöja en del av vad vi diskuterar. Det är bland det bästa ni kan göra för att gynna små företag och nyföretagande.

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

Kompetensutveckling i arbetslivet: Vi kom överens om och det står i finansplanen att det skall komma en proposition och att det skall gälla fr.o.m. den 1 januari 2000. Låt det vara en sådan skattereform som vi kommer överens om, att ge möjlighet till avdrag för arbetsgivaravgifterna när man genomför bra kompetensutvecklingsinsatser för personal. Det gynnar personal på arbetsmarknaden, och det gynnar företagens produktivitet.

Selektiva arbetsgivaravgiftssänkningar för långtidsarbetslösa – bra. Vi har diskuterat det – bra, men gör det bättre än det som vi kritiserade mycket, det som kallades för RAS. Det måste riktas hårdare och ha en annan utformning.

Risikkapitalfonder behöver vi som har kompetens och som har ansvar och social bas inom regioner där näringslivet skall utvecklas, för att få upp flera småföretag och för att få upp förädlingsgraden.

Om man nu säljer Pharmacia och Telia – vi är inte helt övertygade om att man skall göra dessa försäljningar – då, Björn Rosengren, skall man använda engångsbelopp, inte för att konsumera på lång sikt och inte för att sänka skatten, utan för att använda det till grundkapital som kan förräntas i ett aktivt strukturomvandlingsarbete i våra utsatta regioner.

Vattenkraften som produceras i våra mest utsatta skogslän: Förslag finns att återföra. Vi har ofta diskuterat det i riksdagen.

Jordbruket, en näring som finns i vartenda län, lider av mycket stora problem just nu lönsamhetsmässigt.

Miljöomställningsprocesser med miljöcertifiering och ekonomiska styrmedel gör att vi får in etanol som drivmedel i vårt trafiksystem etc.

Jag återkommer senare med en mängd förslag som gynnar företagande, arbete, ekologiskt uthållig utveckling, men också jämställdhet och social sammanhållning. Däri ligger Sveriges framtid.

(Applåder)

Anf. 3 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Dagens debatt har tillkommit mot bakgrund av den ekonomiskt sett allt dystrare framtid som Sverige går till mötes och regeringens passivitet och handlingsförlamning inför denna utveckling. Sverige befinner sig nu på 17:e plats i OECD:s s.k. välbästandsliga. 1970 låg vi på tredje plats.

Socialdemokraterna har en gruvligt försummad tillväxtpolitik bakom sig – en tragisk historia. Först var det de företagarfientliga återställarna med Gudrun Schyman efter valet 1994, som bröt en stark tillväxt av både ekonomin och antalet jobb från våren 1994 och framåt. Sedan var det dags att gömma sig bakom den s.k. Perssondoktrinen för att motivera sin passivitet. Den säger att det inte går att samtidigt sanera statsfinanserna och föreslå tillväxtfrämjande åtgärder. Sedan den tiden har regeringen vid inte mindre än tio tillfällen kommit till denna kammare med propositioner och motiverat den totala bristen på tillväxtfrämjande åtgärder med att det kommer i nästa proposition. Fru talman! Där befinner vi oss även i dag.

Jag måste fråga Björn Rosengren: När tänker regeringen samla sig och alla sina arbetsgrupper och göra något konkret och verkningsfullt för att öka de svenska tillväxtförutsättningarna?

Det var ju så, som någon talare redan har sagt här, att regeringen efter en häpnadsväckande period av strutsolitik tvingades revidera sina tillväxtprognoser från 3 % till 2,2 %. Det kan låta lite, men det är faktiskt en relativ minskning med 27 %. Effekterna av detta är att den ekonomi som skulle ha vuxit med 55 miljarder i stället bara växer med 40 miljarder. Det innebär att de samlade resurserna minskade med 4 500 kr per person i arbete jämfört med regeringens prognos. Antagligen är även regeringens decemberprognos tilltagen i överkant. Om det blir som genomsnittet av prognosmakarna tror, 1,8 % i tillväxt, innebär det att resurserna minskar med 7 500 kr per person i arbete jämfört med den budget som vänstermajoriteten har beslutat om.

Lägre tillväxt betyder också färre jobb. Denna brist på en verkningsfull tillväxtpolitik försämrar på kort sikt möjligheterna att satsa på exempelvis en bättre vård, en värdig omsorg för våra äldre och en bättre skola. När ekonomin växer långsammare blir det ju mindre att fördela helt enkelt.

På längre sikt ser det dessvärre inte heller ljus ut för den svenska tillväxten med den nuvarande politiken. I den snabba globaliseringen kommer Sverige på efterkälken. Företag lämnar Sverige. Till den allt längre listan meddelades i förrgår att Bilspedition nu blir tyskt. Kapital lämnar Sverige. Kunskap lämnar Sverige. Arbetsmarknaden fungerar dåligt. Landsbygden avfolkas på ett fullständigt oacceptabelt sätt, samtidigt som alltför mycket inom vården, omsorgen och skolan fungerar otillfredsställande. Vi kunde se på nyheterna i går och i dag att man på Södersjukhuset har fått inställa alla operationer. Detta är ju de verkliga effekterna av den socialdemokratiska bristande tillväxtpolitiken och vanstyret i detta avseende under ett antal år. Motsvarande vårdkaos skapar otrygghet för gamla och sjuka över hela landet.

Regeringens handlingsförlamning har blivit pinsamt uppenbar de senaste månaderna. Regeringen har ju, fru talman, nästan helt upphört att regera i den traditionella bemärkelsen att man presenterar propositioner i centrala frågor för riksdagen och sedan driver en opinion för en politisk inriktning som man tror på. I stället komposteras den ena frågan efter den andra i diverse mer eller mindre löst sammansatta arbetsgrupper. Jag räknade igenom dem, och jag fick dem, fru talman, till nästan dussinet fullt när jag inkluderade de senaste som avslöjades av Gudrun Schyman häromdagen. Det finns t.ex. tre grupper, utöver regeringen själv, som var och en för sig skall diskutera de svenska skatterna. Det skall bli mycket intressant att se hur dessa grupper, helt oberoende av varandra, med olika tidsramar, skall kunna formulera slutsatser som kan bli någon sorts genomtänkt helhet att lägga fram för denna kammare.

Jag kan bara berätta för Björn Rosengren att vid de skattesamtal som vi hade i förra veckan lade Vänstern och Miljöpartiet i stort sett in sina veton mot många av de tillväxtfrämjande skatteförändringar som jag antar att den tillväxtgrupp som han själv leder sätter i fokus. Tala med Hans Andersson och med Miljöpartiet! Jag tror att Björn Rosengren kan inställa dessa samtal. Deras veton har redan slagit till när det gäller de skatteförändringar som skulle kunna få företagens tillväxt att öka.

Det som nu behövs är en tydlig politisk avsiktsförklaring från *hela* regeringen om en kvalitativ satsning på utbildning, åtgärder för ett bättre företagsklimat, minskad byråkrati, enklare regler för företagande men

också på arbetsmarknaden, sänkt skattebelastning på arbete, sparande och företagande. Det är kraftfulla och snabba åtgärder för att visa att en ny och långsiktig inriktning faktiskt är allvarligt menad efter fyra förlo-
rade år av förhalning och tvekan.

Jag menar att regeringen har tillgång till ett antal konkreta förslag som inte minst vi kristdemokrater har motionerat om till denna riksdag, vilka regeringen när som helst kan ta till sig, skriva propositioner på och få majoritet för i denna kammare. De skulle skapa entusiasm och fram-
tidstro för svenska företag och för de arbetslösa. Låt mig bara nämna några:

För att klara den globala konkurrensen måste vi anpassa våra kapi-
talskatter, oavsett vad Hans Andersson tycker om detta. Däribland är dubbelbeskattningen på risksparande och förmögenhetsskatten centrala. Straffskatten på högre utbildning, den s.k. värnskatten, är ju direkt till-
växtfientlig och borde snarast avskaffas.

Våra mest konkurrensutsatta näringar, som lantbruket, fisket och åke-
rinäringen, måste nu få en konkurrensneutralitet om inte utslagningen och avfolkningen av glesbygden och av våra skärgårdar skall bli total.

Vi kan stärka arbetslinjen genom att minska de marginaleffekter som uppstår för framför allt låg- och medelinkomsttagare. Arbetsrätten måste moderniseras om fler företag, framför allt mindre företag, skall våga börja nyanställa. En skatterabatt på lagliga och vita hushållstjänster skulle ge såväl nya jobb och ökad livskvalitet som mindre svartjobb. Det är oerhört angeläget att regeringen nu kommer till skott med en reform på det området.

Men jag tror också att det behövs en del beska piller för att klara av det här. För att förbättra lönebildningen borde nog egenfinansieringsgra-
den i a-kassan öka. Vad som krävs är alltså rakare rör där ett bra avtal leder till en lägre avgift och där ett dåligt avtal leder till en högre avgift.

Småföretagardelegationens förslag ligger fortfarande, som så mycket annat, i träda. Nu tycks ju regeringen vara helt fixerad vid de stora före-
tagen och deras – naturligtvis berättigade – krav på förändringar. Samti-
digt verkar det som att de mindre företagens problem riskerar att glöm-
mas bort. Också när det gäller riskkapitalfrågorna väntar vi ju t.ex. för-
gäves på åtgärder.

Det viktiga, fru talman, är slutligen inte i första hand en enskild åt-
gård utan ett helt batteri av åtgärder. Sverige behöver nu en förtroende-
chock för att företagarna skall få luft under vingarna och för att tillväxten
skall kunna ta fart och sysselsättningen öka. Ett okänt antal miljarder till
en snabbstängning av Barsebäck riskerar ju inte enbart att spräcka utgift-
staket utan hotar också förtroendet för regeringens tillväxtpolitik.

Fru talman! Kristdemokraterna har lagt fram ett stort antal förslag till
jobbskapande och tillväxthöjande åtgärder här i kammaren. Det är bara
för regeringen att bestämma sig. Det finns egentligen bara två möjlighet-
er. Antingen börjar regeringen regera eller så bör den allvarligt fundera
på att faktiskt avgå. Sverige har helt enkelt inte råd att vänta längre.

(Applåder)

Anf. 4 LENNART DALEÚS (c):

Fru talman! Visst var det lite sorgligt, och visst sved det lite, när man
såg att Volvo Personvagnar nu kommer att ägas av amerikaner. Men jag

tror, fru talman, att det var en bra affär. Det var sannolikt en nödvändig affär både för Volvo och för Sverige. Problemet är av ett lite annat slag, tycker jag.

Samma dag som Volvo såldes, köpte Yahoo ett företag som heter Geocities. Yahoo är ett dataföretag liksom Geocities. Yahoo köpte Geocities för 4 miljarder dollar. Det är nästan lika mycket som i fråga om Volvo. Ungefär samtidigt har America Online köpt Netscape. Netscape är den där lilla rutan vi har för att klicka in oss på Internet, inte sant? America Online köpte Netscape för ungefär 5 miljarder dollar.

Det tycker jag är problemet. Det säljs och köps företag i den storleksordningen av ett helt annat slag än Volvo. Problemet för Sverige gäller inte huruvida våra stora företag stannar kvar. Att deras huvudkontor flyttar utomlands är inte problemet. Problemet är att det inte växer fram några nya Volvo, att det inte växer fram några nya IKEA, att det inte växer fram några företag som Yahoo eller Geocities. Det är problemet.

Vi har ju ett land fullt av skaparkraft, fullt av idéer, säkert lika mycket idéer som de Laval eller Kamprad hade när de skapade sina företag. Överallt finns det folk som sitter och drömmer om att skapa framtidens företag. Problemet är att dessa människor vet att hinder efter hinder kommer att staplas i deras väg. De vet att de kommer att arbeta med skatter som urholkar kapital och löner. De vet att de kommer att drabbas av luntor av regler för anställning och lönesättning. Det, fru talman, är problemet.

Annars är det så att Sverige är ett land som har många multinationella företag i förhållande till antalet invånare. De flesta av dessa företag startade tidigt, i början av 1900-talet. De har länge bidragit till sysselsättning, välfärd och framåtskridande. Och de har också påverkat mindre företag. Underleverantörer har levererat till de stora företagen. Det har skapats arbetstillfällen. Men i dag växer dessa företag på marknader utanför Sverige. De är i sin utveckling inte kvar i landet.

Med det här för ögonen kan man ju se att det är ett problem att Sverige är ett storföretagsberoende, storföretagsanpassat land. Vi har de här, skall vi säga, anrika storkoncernerna, några av dem teknikledande. Och vi har några småföretag, får man säga, med en stark ställning på många håll i landet. Men däremellan finns egentligen ingenting. De medelstora företagen är alldeles för små, alldeles för få. De kan inte, och vågar inte heller, växa.

Man kan se att i andra länder är det just de här mindre och medelstora företagen – ”gasellerna” som man säger – som går från en utveckling i ett garage till ett världsherravälde som bär på möjligheterna. Vi måste ändra oss. Vi måste skapa förutsättningar för dessa företag att utvecklas genom ett riktigt skattesystem och genom möjligheter att nyttiggöra sig forskning och utveckling i det här landet. Problemet är alltså att vi tränger tillbaka den utvecklingskraft som de små företagen har.

Skattesystemet är naturligtvis ett av de stora problemen. Det drabbar de små och medelstora företagen alldeles särskilt hårt. Och det förvånar att när näringsministern bjuder in näringslivet till överläggningar gäller det de stora företagen. De mindre företagen får inte vara med. Det är en felsyn som jag tycker att näringsministern bör ändra på. Näringsministern måste ta till vara de små företagen, inte minst genom att minska krånglet och skattebördan.

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

I den delen, fru talman, måste man rikta sig också till Moderaterna. De är ju kända för att sänka skatter. Men just i fråga om den skatt som drabbar företagandet och inte minst de små företagen allra hårdast när det gäller möjligheterna att utvecklas och anställa nya människor, alltså arbetsgivaravgiften och den skattedelen, är Moderaterna liksom Socialdemokraterna ihärdiga motståndare till en sänkning. Jag skulle gärna vilja höra Lars Tobisson berätta varför Moderaterna inte vill vara med om att sänka denna skatt som så mycket påverkar möjligheterna för små företag att i dag anställa människor.

Fru talman! Det brukar ju vara så att mycket av det som vi skall debattera här i kammaren dyker upp på andra håll dessförinnan. Så även i dag. En av de större tidningarna har ju genom en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet upplåtit sitt utrymme för att de här tre partierna skall kunna tala väl om varandra, och ibland om sig själva, som ett resultat av det samarbete som de har. Så är det även i dag.

I dag har alltså näringsminister Björn Rosengren talat om några saker i en debattartikel i Dagens Nyheter som jag ställer mig lite undrande till.

Jag tänkte att det skulle ske stora och viktiga avslöjanden när det gäller tillväxtfrågorna i den artikel som de två näringsministrarna har skrivit. Men när jag tittar på några av de förslag som redovisas ser jag att det egentligen bara är gammal skåpmat, hoppas jag.

Fru talman! I den debattartikel som jag refererar till driver näringsministrarna ett resonemang om kärnkraften. I en av punkterna för det framtida arbetet säger de att en ansvarsfull avveckling av kärnkraften skall inledas.

När jag läste detta tänkte jag att man med denna avveckling av kärnkraften antagligen menar exakt den avveckling som vi diskuterade och fattade beslut om här i kammaren för några år sedan – på den tiden var ju inte Björn Rosengren med – eller också menar Björn Rosengren någon annan avveckling, någon annan hantering av energifrågan.

Fru talman! Jag menar att Björn Rosengren antingen levererar en flera år gammal nyhet – kärnkraften skall avvecklas – eller att han levererar något nytt, något som inte är exakt som den uppgörelse, överenskommelse och beslut som vi har kring kärnkraften. Jag skulle gärna vilja veta vilket det är fråga om. Är det en gammal nyhet som vi får i dag i tidningen, eller är det något nytt som skall gälla kring energiomställningen?

På samma sätt diskuterar Björn Rosengren IT-frågorna. Sverige skall bli en nation i världsklass på IT-området. Ja, det har vi också hört och sett tidigare. Men jag har inte hört något besked från näringsministern när det gäller ställningstagandet till hur man konkret skall gå vidare för att hela landet skall få möjlighet att nyttja denna nya teknik. Kommer Björn Rosengren att stötta Centerpartiets förslag om en genomgripande investering i hela landet för att möjliggöra det som vi kallar en digital allemansrätt? Kommer näringsministern att se till att staten tar initiativ till en sådan investering, eller stannar det vid det lite lösare resonemang som återkommer från regeringen i denna artikel?

Till slut, fru talman, lyssnade jag när Vänsterpartiets företrädare talade här tidigare i dag. Jag läste också vad näringsministern säger om att regeringen nu skall gå in i arbetet med en framsynt tillväxtpolitik med

samma kraft som när man sanerade ekonomin. Är det på det sättet? Jag hörde faktiskt hur Hans Andersson sade att han inte ville tala om tillväxt. Han vill tala om något som han kallar utvecklingskraft. Men regeringen vill tydligen tala om tillväxt. Hur kommer regeringen att kunna fullfölja en tillväxtambition tillsammans med partier som inte vill ge sig in på det spåret?
(Applåder)

Anf. 5 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Även om Björn Rosengren inte har varit med hela tiden så har Socialdemokraterna styrt landet under de senaste fyra och ett halvt åren. De berömmar sig av att ha sanerat statens finanser, men sanningen om saneringen är ju att det är Anne Wibbles Nathalieplan som de i praktiken har genomfört och dessutom höjt en massa skatter. De säger att de har lagt grunden för tillväxt.

BNP-tillväxten har varit i genomsnitt 2,4 % under denna tid, vilket är över den långsiktiga trenden. Men det relativa läget för Sverige har förändrats till det sämre.

Det har varit mycket prat om procent, siffror och tillväxt. Men spelar det någon roll? Ja, det gör det, därför att det betyder att vi inte kan upprätthålla våra ambitioner att vara ett land där vi har höga löner och tjänar mycket pengar på att sälja sofistikerade produkter, varor och tjänster som vi kan ta bra betalt för.

Lönen är ju en stor del av BNP. Vår artondeplats i fråga om BNP per capita betyder att löneläget är ungefär detsamma inom OECD.

Ibland kan man ju få för sig att detta tal handlar om att ligga bra till i någon sorts tabell och att det är en tävling mellan länder ungefär som Elitserien i hockey och att det bara är ett spel. Men så är det ju inte. När vi sjunker i välståndsligan betyder det konkret att många vanliga barnfamiljer inte har råd att ha en hygglig bil, att ensamförsörjande mammor inte kan ta med barnen på semester och att det inte blir någon cykel till lillgrabben. Det betyder orättvisa kvinnolöner, brister i äldreomsorgen och för få speciallärare i skolan. Det betyder att massarbetslösheten består. Och det betyder att människor inte kan försörja sig själva på sitt eget arbete. Och då är man inte fri.

Temat för den här debatten är i stort prat, och det har pratats mycket om tillväxt. Tillväxten skrivs ned, och jag har en mycket skeptisk attityd till regeringens prognoser även för de år som kommer framöver, därför att all erfarenhet visar att det är det rätta.

Sysselsättningen har ändå inte drabbats så väldigt mycket av dessa försämrade utsikter. Men det brukar ta en tid innan det slår igenom. Samtidigt vet vi att en sådan avmattning sker på en oacceptabelt låg nivå. För hela 1998 har vi bara fått en ökning med 57 000 personer. Först nu har sysselsättningen kommit tillbaka till den nivå den hade när man bröt sysselsättningsuppgången 1995. Jämfört med hur det var vid regimskiftet i oktober 1994 har det skett en ökning med 64 000 personer, och hela ökningen har fallit på männen. Kvinnorna har inte fått ett enda nytt jobb netto. Kvinnorna är Socialdemokraternas stora förlorare.

Man pratar och pratar om tillväxt, man pratar och pratar om jämställdhet, och man pratar och pratar om flera jobb, men det blir inte så. Resultatet av allt prat om småföretagare är att 1 200 färre människor

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

försörjer sig som företagare nu än för ett år sedan. Och i stället för positiva förändringar så blir det bara prat och utredningar, arbetsgrupper och mera samtal.

Ibland när vi visar på konkreta problem säger någon i regeringen att man skall titta på det. Vårdköerna skall man titta på, och krånglet för företagarna skall man titta på, som om det var Rederiet eller traumaenheten på S:t Mikael som det handlade om och som om livet var en såpa. Det är inte det.

Riktigt Prat i kvadrat blir det också när man börjar titta närmare på alla arbetsgrupper. Storbolagsdirektörerna som jobbar med Rosengren skall göra Sveriges företagsklimat bättre. Men de måste väl vara lovade ett visst inflytande.

I lokaltidningen stod det att Persson i hemlighet har kommit överens med Schyman och Schlaug om att Åsbrink skall prata med Hammarström och Andersson, och då handlar det väl om raka motsatsen, såvitt jag kan bedöma. Och de är väl också lovade ett visst inflytande. Och vem har då sista ordet? Vem har veto mot vettiga förslag?

Fru talman! Det är tur att vi har DN Debatt – annars skulle vi aldrig få reda på vad regeringen har för planer. Förra veckan fick vi reda på skattepolitiken. I går var det socialministrarna som redovisade socialpolitiken. Och i dag är det näringsministrarna som redovisar näringspolitiken. Förutom vissa självklarheter trycker de på tillväxtavtalen, som väl också är något som är på gång. Jag vet inte om det är fler än jag som får en association till Gosplan. Men det som jag verkligen undrar är: Måste man skriva särskilda avtal för att statliga myndigheter skall göra det som de har till uppgift att göra? Och blir det fler jobb?

Jag gjorde en liten trendframräkning av de nya arbetsgrupper som vi har läst om i DN. Det skulle betyda att vi på en vecka får 50 nya grupper, och det betyder 2 600 nya grupper under ett år, och under en hel mandatperiod blir det 10 400 nya grupper. Om vi antar att det sitter 12 personer i varje grupp blir det 156 000 personer som sysselsätts i dessa arbetsgrupper, vilket är ungefär hälften av den sysselsättning som behövs för att ni skall nå ert sysselsättningsmål 2004. Men jag hoppas att det inte är på det sättet som ni har tänkt göra det.

Vi behöver ett brett paket av förändringar av det som skapar företagsklimatet. Men vi behöver också ett brett paket av förändringar som river hinder för den enskilda människan som står utanför arbetsmarknaden. Dessa förändringar måste ske inom alla viktiga sektorer. Det handlar om inkomstskatter, villkoren för jobb och företagande, företagskatter, kapitalskatter och energiskatter. Men det handlar också om medlemskap i valutasamarbetet, arbetsrätten, lönebildningen, socialförsäkringarna, energiförsörjningen och inte minst avregleringar, myndighetsattityder och minskat krångel. Men för den enskilde handlar det om fattigdomsfällor, tröskeeffekter, marginaleffekter och möjligheter att skaffa sig utbildning om man behöver, så att alla de som står utanför kan ta sig in. Detta betyder mest för alla de människor som befinner sig längst från arbetskraften, de som bor i utsatta förorter, de som bor längst ut på landsbygden, kvinnor som inte vill jobba inom de offentliga monopolen och ha usla löner – hela det nya Sverige, framtidens Sverige.

Jag är fullständigt övertygad om att intelligens, idéer och kunnande är alldeles jämnt fördelade både mellan kvinnor och män och över hela

landet – oavsett vad en del moderater tror. Men *möjligheterna* för människor är inte jämnt fördelade. Det måste vi ändra på.

Vi behöver reformera arbetsmarknadens regelverk, inte bara prata om det. Vi behöver förbättra arbetslöshetsförsäkringen konkret, inte bara prata om det. Vi måste minska krånglet för företagarna, inte bara prata om det. Vi behöver säga ja till euron och valutasamarbetet, inte bara prata om det. Vi behöver en bättre utbildning, från förskolan till den högre utbildningen och forskningen.

Jag vill beträffande det kompetenslyft som många människor så väl behöver fråga: Är det rättvist att de som behöver utbildningen allra mest i dag är de som har minsta chansen? Är det verkligen de som inte har någon a-kassa därför att de står så långt från arbetsmarknaden som inte skall ha någon studiefinansiering? Kan det vara rättvist? I Folkpartiets Sverige är det de som behöver utbildningen mest som också får den största chansen. Vi behöver fler möjligheter till kompetensutveckling för dem som finns i arbetslivet.

Fru talman! Jag tror att det väldigt mycket handlar om att låta de små växa. Det talas mycket om Volvo. Volvo är ett aktat namn över hela världen. Men hur många vet att Volvo från början var namnet på ett kullager som SKF inte tog upp i sin produktion? Tanken på Volvo föddes på en kräftsiva på 20-talet och nedtecknades på en servett. Tänk om den servetten bara hade knölats ihop och slängts bort!

Både levebrödsföretagaren och den växande entreprenören behövs, men om det skall bli några jobb måste hämskon för expansion tas bort. Riskkapital och kapitaluppgyggnad är viktigt, men lönebildning och arbetsrätt måste också ändras.

Det måste bli fint att skapa välstånd. De som är små måste uppmuntras att växa. Det gäller att genom regelverk som är bra för expansion också göra det möjligt. Det måste vara så att den som anstränger sig, tar risker och satsar både svett och tårar får behålla åtminstone hälften av det som skapas. Allting börjar ju med en tanke och en idé. Det måste bli lika fint att tänka den tanken som att slå i en spik eller vinna på lotteri.

Därför, fru talman, behöver vi en ny skattereform för jobb och tillväxt. Vi i Folkpartiet har klart och tydligt sagt ifrån. Vi måste sänka skatten på arbete. På något sätt har vi gjort oss själva för dyra för varandra – arbete är så dyrt att vi inte har råd med oss själva. Detta är dåligt för människan. Vi har skapat ett system där vi gör oss själva överflödiga fastän vi behöver varandra. Det här är dåligt för miljön. Det blir billigare med köp, slit och släng än med att hushålla och vårda. Den höga skatten på arbete ihop med de höga staketen är det som stänger oss ute från tänkbara växande företag och tänkbara växande marknader.

Vi liberaler är starka anhängare av grön skatteväxling. Problemet är att man har gjort den ena sidan av den och höjt energiskatterna. Däremot har man inte gjort den andra sidan och sänkt arbetsbeskattningen. Där måste vi gå in och göra någonting rejält nu.

Erik Åsbrinks attityd, att det är tillväxten som skapar utrymme, är för defensiv och farlig. Tvärtom är det så att den som väntar på överskott för att finansiera tillväxt löper en stor risk att stå utan såväl överskott som tillväxt och de nya jobben. Vi lägger fram konkreta förslag om 65 miljarder kronor för de närmaste åren. Men det finns många andra saker som vi behöver göra, och jag vill gärna återkomma till dem i replikväxlingen.

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

I grunden handlar den här debatten dock om någonting annat: om att människor måste få makten i sina egna liv – makten att bestämma i sin egen vardag, t.ex. makten att kunna bo där man vill, oavsett om det är i storstadens utsatta förorter eller på landsbygden. Därför kommer vi liberaler att fortsätta att jaga regeringen med förslag som gör Sverige mera mänskligt och som ger människor mera makt.
(Applåder)

Anf. 6 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Svensk tillväxtdebatt har två allvarliga brister som mycket tydligt illustrerades i Lars Tobissons och Mats Odells anföranden. Den är ensidig och miljöblind – ensidig eftersom den nästan uteslutande handlar om sänkta kapitalskatter och miljöblind eftersom den sällan eller aldrig berör tillväxtens innehåll. Tillväxt är inte bara en fråga om att producera och konsumera mera, utan också, och då i första hand, en fråga om *vad* och *hur* vi producerar. Vi måste komplettera bilden av ”kakan som måste växa för att vi skall ha något att fördela” med bilden av den snabbt minskande globalt gemensamma kaka som utgörs av våra naturresurser.

Sedan länge har tron på storföretag och storskalighet varit dominerande i Sverige. Stordrift och marknadsdominans har stått i centrum. Fusioner och fusionsplaner har backats upp i offentlig debatt av politiker, fackföreningar och andra politiska aktörer. Det har gynnat framväxten av en ekonomisk struktur, dominerad av ett fåtal internationellt inriktade storföretag, som under 90-talet blivit alltmer problematisk.

För det första gör storföretagsberoendet svensk ekonomi mycket sårbar. Om ett storföretag försvinner – eller flyttar utomlands, som det ofta hotas med – får det allvarliga konsekvenser för sysselsättningen.

För det andra har de svenska storföretagen upphört att växa i Sverige. Nästan samtliga svenska storföretag har under 90-talet flyttat ut produktion, skurit ned svenska verksamheter samt slimmat och åter slimmat.

Tidigare var de stora företagen sist med att avskeda. Så länge företaget gick med vinst flyttade man personal inom koncernen eller satsade på utbildning. Nu är storföretagen först med att avskeda, oavsett om verksamheten går med vinst eller inte. Tydliga exempel är Ericsson, som trots en vinst på 19 miljarder kronor sparkar många anställda, och Scania, världens mest lönsamma lastbilstillverkare som under perioden 1989–1995 minskade sin sysselsättning i Sverige från 17 000 till 11 000. De här personalminskningarna fortsätter på grund av ökad datorisering, automatisering och kostnadsjakt.

Trots den här sysselsättningsstagnationen behåller storföretagen sin strategiska dominans, vilket tydligt framgår av sammansättningen av näringsministerns tillväxtgrupp. Det var ett misstag av Björn Rosengren att inte inkludera åtminstone en representant för småföretagarna i tillväxtgruppen. Det är också ett misstag att ge storfinansen tolkningsföreträde när det gäller att definiera vad som gör ett bra företagsklimat.

Avskaffad dubbelbeskattning och andra skattelättnader för kapitalet är skenmanövrer som inte kommer att leda vare sig till fler jobb eller till att företagen stannar i Sverige. Det finns viktigare saker att göra för sysselsättningen och tillväxten.

Ibland, och i en ökande utsträckning – i synnerhet inför valet i höstas var det så – diskuteras också småföretagandets villkor. Men även då tenderar diskussionen att kretsa kring löner, skatter och räntor, trots att en mängd andra faktorer lyfts fram i Småföretagardelegationens förslag till förbättringar för småföretagen och trots att en mängd studier visar att det är annat som avgör konkurrenskraft och utvecklingsförmåga. Ericssons konkurrensförmåga avgörs inte av den svenska marginalskatten eller av dubbelbeskattningen utan av om Sverige tillsammans med Finland fortsätter att vara en dynamisk telekomindustriell miljö med avancerade konsulter och leverantörer, högutbildad och specialiserad arbetskraft, avancerade forskningsinstitut, intensiv hemmamarknadskonkurrens och krävande kunder.

I en forskarrapport från Rådet för arbetslivsforskning med titeln *Från Italien till Gnosjö* avfärdas påståendena om att lägre skatter och löner och mindre statlig byråkrati är det enda som kan få fart på företagsamheten och tillväxten i Sverige. En grupp forskare har studerat Europas mest framgångsrika småföretagarregion, i nordöstra Italien. Där är löner och skatter höga, inhemska råvaror sällsynta, energipriserna avsevärt högre än i Sverige, kapitalmarknaden utvecklad och byråkratin svårforcerad. Ändå blomstrar småföretagandet!

Uppenbarligen är det någonting som saknas i den gängse svenska debatten om företagsamhetens villkor.

Svenska Arbetsgivareföreningen har kanske hårdast av alla drivit kraven på skattelättnader för företagen som en förutsättning för tillväxt och arbetstillfällen. Men i sina senare strukturrapporter har SAF börjat uppmärksamma att det finns andra, mer svårfångade, faktorer av betydelse för den ekonomiska vitaliteten. Man talar i strukturrapporten från 1998 om "en faktor x", som avgör mycket av hur företagsamheten utvecklas. Man nämner sådant som "förankring i lokal kultur" och "tillvaratagande av existerande sociala plattformar" i sina försök att ringa in denna okända faktor.

Författarnas slutsats, som jag delar, är att den svenska debatten om tillväxt och sysselsättning måste kompletteras med nya perspektiv; perspektiv som betonar den lokala och regionala friktionen, de fasta ekonomiska förbindelserna, snarare än den globala friktionslösheten; perspektiv som uppmärksammar det sociala snarare än det finansiella kapitalets roll som utvecklingsmotor. Och det sociala kapitalet har till skillnad från det finansiella ett värde i sig. Det sociala kapitalet kan ses som både mål och medel. Dessutom har det den trevliga egenskapen att ju mer man använder det, desto starkare blir det.

I Norditalien råder en samarbetsekonomi, där företagen ofta, trots att de konkurrerar, går samman om gemensamma inköp och marknadssatsningar, delar på order och gemensamt möter en kund. Detta beteende, påpekar författarna, är något som inte kan förstås utifrån en nationalekonomisk marknadsanalys utan kräver att nationalekonomin möter andra samhällsvetenskaper, som ekonomisk geografi och sociologi.

Tyvärr har det varit ett svagt intresse i vårt land för nätverk och samarbete mellan små och medelstora företag som en avgörande aspekt i en lokal-regional dynamik. Studier som gjorts visar en allvarlig brist på regional förankring och nätverksbildning inom svensk industri. Inslaget

av regionala leverantörer är litet, och samarbetet med företag på nära håll tillhör undantagen.

Det är därför mycket viktigt att stimulera framväxten av en stark lokal kultur, av identitet och stolthet och av en gemensam kompetensbas. Detta finns i alltför få regioner i Sverige. Det råder också brist på lokalt förankrat kapital, som kan skapa en stabilitet i ägandet.

Vi måste inrikta oss på att få till stånd ett fungerande samspel mellan offentliga satsningar på regionala högskolor och de lokalt förankrade industriella utvecklingscentrumen. Här finns goda möjligheter att skapa en positiv samverkan med svensk storindustri genom kraftfulla och profilerade högskolesatsningar som knyter an till och bygger vidare på ett befintligt regionalt näringsliv.

En central fråga måste bli hur dynamiska ekonomiska relationer mellan små- och storföretag och mellan småföretag inbördes gradvis kan stimuleras, utvecklas och stödjas.

Fru talman! Vill vi ha tillväxt och fler jobb, måste vi börja tala om annat än sänkningar av kapitalskatter. Det vi behöver är en starkare fokusering på de små och medelstora företagens situation och på tillgången till genuint riskkapital. Det vi behöver är en satsning på utbildning, regionala högskolor, industriella utvecklingscentrum och snabba och miljövänliga transporter. Det vi behöver är ett ökat socialt kapital, horisontella nätverk som bygger på ömsesidigt förtroende mellan människor, på ett samarbete mellan företag, fack och samhälle.

Om allt detta också relateras till en ekologisk omställning av Sverige, kommer en enorm och långsiktigt hållbar tillväxt och utvecklingskraft att väckas till liv.

(Applåder)

Anf. 7 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! När riksdagen i dag diskuterar tillväxtpolitiken är det viktigt att komma ihåg att Sverige i grunden är ett mycket bra land att leva, bo, studera, arbeta och driva företag i.

När man lyssnar på vissa debattörer under de senaste månaderna låter det som om vartenda svenskt företag står med väskorna packade i hallen, berett att omedelbart emigrera till något utland. Men så är sannerligen inte fallet.

- Faktum är att arbetslösheten fortsätter att sjunka kraftigt och inte har varit så låg sedan hösten 1992.
- Faktum är att sysselsättningen enligt SCB har ökat med 95 000 personer under det senaste året och bedöms fortsätta att öka även detta och nästa år.
- Faktum är att industriproduktionen har ökat med drygt 25 % sedan 1994.
- Faktum är att investeringarna i tillverkningsindustrin har ökat med mer än – nu ber jag riksdagens ledamöter att hålla fast sig i stolarna – 70 % sedan valet 1994.
- Faktum är att vi har en av de lägsta inflationstakterna i Europa och de högsta reallöneökningarna på år och dag.

- Faktum är att hushållens konsumtion växer, att nyföretagandet är fortsatt högt och att antalet konkurser nu är det lägsta under hela 90-talet.
- Faktum är också att vi för första gången på 25 år har lika stora inkommande direktinvesteringar till Sverige som från Sverige. Varje år investerar utländska aktörer ungefär 80 miljarder kronor i Sverige – i företag, i maskiner, i produktionsprocesser, i ny teknik och i nya jobb. Och av världens 100 största företag har 25 etablerat regionala huvudkontor i vårt land.

Så här, mina vänner, ser verkligheten faktiskt ut. Vi har mycket att vara stolta över i Sverige. Men vi är långt ifrån nöjda.

Fortfarande går nästan 300 000 människor i vårt land arbetslösa. Fortfarande tar vi inte till vara alla de möjligheter som finns i Sverige. Faktum är också att Sverige under de senaste 20 åren har halkat efter i tillväxt, vilket också har redovisats här.

Vi är många som bär ansvaret för detta – ingen nämnd och ingen glömd. Vi måste också vara många som tar ansvaret för att skjuta in Sverige på en högre tillväxtbana.

Regeringens ambitioner ligger därför fast: Den öppna arbetslösheten skall vara maximalt 4 % under år 2000. Minst åtta av tio svenskar skall ha jobb år 2004.

Sverige är bra – men kan bli bättre. Därför vill jag för riksdagen redogöra för inriktningen av regeringens tillväxtpolitiska arbete under mandatperioden.

1. Den ekonomiska politiken ligger fast. De offentliga finanserna skall över en konjunkturcykel visa överskott. Överskottet i statsfinanserna skall bl.a. användas till att betala tillbaka statsskulden. Räntorna skall hållas låga och inflationen under kontroll. Sverige skall ha de ekonomiska förutsättningarna att – om svenska folket vill – bli medlem i EMU.
2. Flaskhalsar skall förhindras på arbetsmarknaden. Större satsningar skall göras på kvalificerad yrkesutbildning. Arbetsförmedlingarna skall tydligare koncentrera sig på sin kärnuppgift att förmedla jobb, inte åtgärder. Volymkraven har redan slopats. A-kassan skall vara en omställningsförsäkring.
3. Lönebildningen skall stärkas. Regeringen inbjuder arbetsmarknadens parter till samtal i syfte att åstadkomma en ansvarsfull överenskomst om framtidens lönebildning. Löneökningarna på den svenska arbetsmarknaden skall syfta till både reallöneökningar och fortsatt låg inflation.
4. Hela Sverige skall växa. Regionala tillväxtavtal utarbetas i varje län under 1999 mellan näringsliv, kommuner, landsting, länsstyrelser, länsarbetsnämnder, regionala självstyrelseorgan, högskolor, universitet, arbetsmarknadens parter och andra konstruktiva parter.

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

Syftet är att utnyttja befintliga statliga och andra resurser effektivare för tillväxt och nya jobb. Tillväxtavtalen förhandlas med regeringen och sjösätts den 1 januari år 2000.

Regeringen är öppen för att det regionala statliga tillväxtkapitalet, sammanlagt 15 miljarder kronor, används med ny inriktning. Regeringen är också öppen för att pröva förslag till förändringar av regelverk och förordningar. För att motverka regionala obalanser utarbetas ytterligare förslag och strategier i en särskild regionalpolitisk utredning.

5. Skatter skall vara konkurrenskraftiga. Överläggningar pågår mellan riksdagspartierna om förändringar inom skattesystemet som bl.a. syftar till att stärka företagens växtkraft och begränsa marginaleffekter. För att skatterna skall vara stabila och förutsägbara eftersträvar regeringen ett brett stöd i riksdagen för förändringar.
6. Reglerna för företagen skall förenklas och bli färre. Ytterligare regelförenklingar kommer att genomföras för att de mindre företagen skall kunna växa och utvecklas. Småföretagardelegationens förslag analyseras, bearbetas, beslutas och sjösätts. Myndighetsstrukturen ses över för att göra det enklare att starta och driva småföretag. En särskild grupp för regelförenkling inrättas i Näringsdepartementet. Alla nya regler analyseras utifrån ett småföretagarperspektiv.
7. Sverige skall konkurrera med kompetens, inte med låga löner. Fler platser skall inrättas på högskolor och universitet. Dessa skall ha en rättvis regional spridning. De anställdas kompetensutveckling – det livslånga lärandet – skall stimuleras.
8. Forskningens roll i tillväxtpolitiken förstärks. Den kunskap och tekniska kompetens som finns på våra högskolor och universitet skall komma till nytta i företagens produktutveckling. Fortsatta insatser kommer att göras för att knyta samman forskning och näringsliv.
9. Miljöomställningen drivs vidare. Ett omfattande energiforskningsprogram utarbetas tillsammans med näringslivet och sjösätts. En ansvarsfull avveckling av kärnkraften inleds och insatser görs för att ersätta kärnkraften med annan miljövänlig och konkurrenskraftig el- och energiproduktion. De lokala investeringsprogrammen genomförs.
10. Kommunikationspolitiken utvecklas. Fortsatta satsningar görs för att undanröja bristerna i det svenska transportsystemet. En särskild uppgörelse stärker den svenska sjöfartens konkurrenskraft.
11. Sverige skall förbli en IT-nation i världsklass. Hela befolkningen – oavsett ålder, kön, utbildning eller arbete – skall kunna använda den nya tekniken och utnyttja dess möjligheter. Fortsatta insatser skall därför göras för att ge hushåll och företag i hela Sverige goda förutsättningar att utnyttja den nya teknikens möjligheter.
12. Östersjö- och EU-samarbetet skall utvecklas. Fortsatta ansträngningar skall göras för att stödja näringslivet att idka handel med länderna runt Östersjön. EU-arbetet inriktas på att formulera gemensamma strategier mellan medlemsländerna för ökad sysselsättning och mins-

kad arbetslöshet. Arbetet med att motverka rigida regelverk och för större öppenhet inom EU drivs vidare.

Prot. 1998/99:49
3 februari

13. Alla behövs på arbetsmarknaden. Diskriminering på grund av kön, etnisk bakgrund eller sexuell läggning är ett onödigt och ofattbart slöseri med våra gemensamma resurser. Nya lagar mot diskriminering träder i kraft inom kort. Regeringen kommer inte att tveka om ytterligare insatser behövs.

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

Fru talman! Jag vågar påstå att vi med detta lägger grunden för ett starkare Sverige – ett Sverige i världsklass, ett Sverige där vi också använder svenska folkets egna tillgångar – det statliga ägandet – som ett viktigt medel för ökad tillväxt.

Fusionen mellan Telia och Telenor är ett stort och viktigt industripolitiskt projekt. Regeringen kommer även i fortsättningen att bedriva en aktiv ägarpolitik för tillväxt, strukturomvandling och regional rättvisa.

Jag vill med detta inbjuda alla konstruktiva krafter i riksdagen, på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt till samarbete för att utveckla och stärka vårt land.

Fru talman! Sverige behöver samarbete, inte strid om tillväxtpolitiken.

(Applåder)

Anf. 8 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Näringsministern pratar, ger intervjuer och skriver debattartiklar som han sedan läser upp här i kammaren. Men vad gör han?

Jag fick inget svar på min fråga om han snabbt vill införa euron i Sverige. Han sade ingenting om snabba sänkningar av skatter på lätttrörliga skattebaser som sparande, företagande och välutbildad arbetskraft.

Han sade inget om möjligheten att finansiera dessa skattesänkningar med offentliga besparingar. Inget hördes om kommande ändringar i arbetsrätten. Inget löfte gavs att riva upp beslutet att i förtid avveckla kärnkraften.

Politik är att vilja, sade en gång Olof Palme. Björn Rosengren vill nog väl, men det gäller att handla också. Tror näringsministern att det räcker att dela ut diplomatpass till storföretagens chefer?

Finland skulle kunna tjäna som en förebild. Krisen i det grannlandet vid 90-talets början var djupare än i Sverige, och beroendet av det dåligt fungerande Ryssland är fortfarande större, men ändå har tillväxten under senare år varit betydligt snabbare. Finland har nu passerat oss i välstånd.

Förklaringen är att man inte höjt skatter och återreglerat marknader, som Socialdemokraterna har gjort i Sverige. Tvärtom sänks nu skattestrycket ned till 44 % på tre år. Samtidigt sänks de offentliga utgifterna än mer. Företagen växer.

Finland drar till sig huvudkontor bl.a. från Sverige. Finland för en aktiv Europapolitik, symboliserad av att man först av alla införde euron. Varför kan inte det som är bra för Finland vara bra också för Sverige?

Jag har en fråga till om skatter. Med stort intresse noterade jag i höstas att Björn Rosengren kom ut från ett ministerrådsmöte i EU och förklarade att hädanefter skulle Sverige rätta sig efter de rekommendationer

och de sysselsättningspolitiska riktlinjer man själv varit med om att fastställa.

De föreskriver att vi för att få till stånd fler jobb i Sverige skall ställa upp ett konkret mål för en sänkning av det totala skattetrycket liksom för uttaget av skatt på arbetsinkomster.

Statsministern har på min fråga i EU-nämnden förnekat att regeringen har tänkt om på denna punkt. Men jag hoppas att näringsministern står fast vid sitt uttalande. Eller var det bara prat?

Tror verkligen Björn Rosengren att den enorma kapitalförstöring som en förtida avveckling av kärnkraften skulle utgöra befrämjar tillväxt, företagande och jobb? Statsministern säger sig tro det. Det gjorde också företrädaren som näringsminister, även om jag inte är säker på att han gör det som direktör i Pitedalens sparbank uppe i det kalla Norrbotten. Men folket tror det inte, företagarna tror det inte och facket tror det inte heller.

Näringsministern är ju en gammal fackpamp. Vad säger han till Industriförbundet i den en gång egna organisationen TCO eller till Metall när de oroar sig för jobben? Beror bristen på handling från regeringens sida på att den inte får göra vad som behöver göras för de båda stödpartierna till vänster? De anföranden som har hållits här tyder verkligen på att det skulle vara förklaringen.

De vill inte införa euron. De vill inte sänka skatter. De vill inte avreglera arbetsmarknaden. I stället vill de lagstifta om kortare arbetstid. De vill inte utnyttja kärnkraften.

Då blir det ingen ökad tillväxt som kan ge fler jobb och större välstånd. Då hjälper det inte att man inrättat ett tillväxtdepartement. Då tvingas näringsministern konstatera att trots allt hans prat fortsätter vi att bli relativt sett fattigare här i Sverige.

Anf. 9 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Vi har olika tillväxttakt i olika delar av Sverige, i olika delar av Italien och i olika delar av varje land. Vi har samma skatter i Gnosjö som i Pajala. Vi har samma arbetsrätt här i Stockholm som vi har hemma i Bergslagen. Vi har samma a-kassa över hela landet.

De skillnader i utvecklingskraft och tillväxttakt som finns har väldigt lite med de faktorerna att göra. Jag skulle vilja fråga Lars Tobisson hur han förklarar de stora regionala olikheter som finns trots att man lever under samma regelverk.

Men det hemska är ju att borgerligheten egentligen bara gnäller. Vi har stora problem. Just därför borde det politiska systemet kunna arbeta. Jag var mycket kritisk till hur ni hanterade frågor om strukturomvandlingen, men jag fick inget svar på det. Det handlar bl.a. om Volvo, men det kunde också gälla Ericsson och Astra. Jag fick inget svar. Ni talar om dubbelbeskattningen. När betalade Volvo över huvud taget bolagsskatt senast, Lars Tobisson, om man nu eventuellt kan tro att det har någonting att göra med strukturomvandlingen mellan Sverige och USA?

De samlade borgerliga partierna säger ingenting om kompetens, trots att alla är överens om att det är den helt avgörande frågan. Ni säger ingenting om Sveriges besvärliga branschstruktur. Jag försökte antyda detta, och det gör forskarna och NUTEK också i sin senaste rapport. Ni säger ingenting om riskkapital. Ni har alltid bekämpat att AP-medlen

skall få användas i näringslivet. Ni har bekämpat att löntagarna skall ha ett organiserat ägande och inflytande. Ni har alltid bekämpat statligt ägande. Vad är det för ägande ni är för? Vilka krafter är ni för?

Ni säger ingenting om den regionala obalansen, trots att hela Sverige i dag inte gör annat än pratar om hur man skall få go i sitt län. Hur skall optimismen spridas i vårt län? Hur skall vi utveckla produkter som människor behöver och dra in människor från en marginaliserad arbetslöshet till att göra nytta? Ni säger ingenting.

Kretsloppsanpassning – noll. Ekonomiska styrmedel – noll. För att inte tala om jämlikhetsfrågor, jämställdhetsfrågor, frågor kring etnisk diskriminering och annat. Jag tycker att det är ynkligt.

Karin Pilsäter hade upptäckt tillväxtavtalen. Hon gjorde nog bättre att vara mammaledig när vi höll på med dem här. Det är riksdagens beslut, även om Rosengren som vanligt försöker ta åt sig lite grann av äran för det som ändå ligger på bordet. Vi fattade beslut om detta. Det är en gammal proposition. Jobbet pågår, den 15 april skall det vara inne och år 2000 skall det börja. Ha inte alltför stor övertro på detta! Det är inte Rosengrens 15 miljarder i fickan. Men vi kan kanske använda pengarna bättre. Vi kan kanske bryta med statlig sektorpolitik. Vi kan kanske få igenom någonting av ett underifrånperspektiv. Det vore bra.

Karin Pilsäter säger att det blir så många arbetsgrupper att på det sättet blir det många som blir anställda och raljerar över det. Vad tycker Karin Pilsäter är bättre? Skall vi inte ha med företagsfolk, kommunalfolk och fackligt folk i Ångermanland? Räcker det med Peter Wallenberg och Barnevik i Investor? Är det Folkpartiets nya linje, Karin Pilsäter?

Sedan gäller det studiefinansiering utan a-kassa. Vänsterpartiet har lagt och lägger förslag om att de som inte har a-kassa och som skall gå på utbildning för att förstärka sin arbetsmarknadssituation inte skall ha den här 103-kronan om dagen, 13 kr i timmen. Inte är Folkpartiet med och stöder sådana förslag.

Sedan har vi Centern. Tidigare diskuterades tillväxt. Jag problematiserade tillväxt något. Jag är anhängare av tillväxt, men i form av utvecklingskraft som är ekologiskt hållbar och jämlik och som ger tillväxt också för glesbygden, Lennart Daléus, och inte bara i största allmänhet. Titta, BNP steg! Så bra! BNP har stigit i Sverige under den senare halvan av 90-talet. Vi har massarbetslöshet. Vi har inte en tillräcklig ökning av sysselsättningen. Hyfsa debatten, Lennart Daléus!

Anf. 10 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Det är ingen tvekan om att vi har en trevlig och sympatisk näringsminister. Hans problem är naturligtvis att han har hamnat i det gäng han har, med det regeringsunderlag han har. Jag tror att han förtjänar bättre. Men resultatet, fru talman, blir ju att den passivitet som vi talade om blir oerhört tydlig när näringsministerns hela anförande bestod i att ord för ord läsa upp den debattartikel som Dagens Nyheters debattredaktör har publicerat i dag. Då sysslar man inte med en debatt. Analysen och diagnosen av Sveriges problem saknades helt. Därför är det inte så konstigt att det inte blir några åtgärder.

Jag såg ett uttalande av den andra näringsministern, Mona Sahlin. Hon säger att smärtsamma omprövningar av s-märkt skattepolitik behövs. Om socialdemokratin skall minska arbetslösheten krävs smärt-

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

samma och stora omprövningar av bl.a. skattepolitiken. Socialdemokraterna måste ändra sin syn på arbetsrätten och på förmögenhetsbildningen i företagen om fler jobb skall kunna skapas, tycker hon. Detta är ett uttalande som gjordes för nästan exakt tre år sedan, den 13 februari 1996. Har hon ändrat uppfattning nu?

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att om vi eftersträvar ekonomisk tillväxt måste det finnas drivkrafter för produktivitet. Det måste löna sig för individer att ta ansvar, att utbilda sig, att arbeta och att spara. Det skall löna sig för företag att investera i produktion, att utveckla ny teknik och att höja kvaliteten snarare än att söka monopol och kartellbildningar eller spekulera på finansmarknaderna.

Det finns uppenbara problem på alla de här områdena i Sverige i dag. Eget ansvar premieras inte. Utbildning lönar sig dåligt. De svenska arbetsinkomsterna, särskilt för låg- och medelinkomsttagare, är högst beskattade i världen. Villkoren för sparande är dåliga och har försämrats under senare år. Det inhemska konkurrenstrycket är faktiskt lågt i långa stycken.

Vad gör då regeringen åt detta efter fyra år? Den här programförklaringen lästes upp. Näringsministern fungerar som någon sorts taltidning i dag. Det kan ju vara bra för dem som har svårigheter med detta, men det föreslås ju ingenting. Det är en massa goda målsättningar. Nu inbjuds ytterligare grupper. Nästan hela världen bjuds in. Jag tycker att Karin Pilsäters uträkning om att det skulle bli 156 000 om det skall vara 15 i varje grupp nästan börjar materialiseras. Jag minns inte exakt den formulering som näringsministern använde, men det fanns i stort sett inga människor som inte inbjöds till samarbete. När tänker ni börja regera och komma med förslag till åtgärder i denna kammare så att vi kan börja fatta beslut? Det är ju detta, fru talman, som är den stora bristvaran i regeringens politik.

Det är klart att budgetsaneringen var viktig och riktig, men den kunde ha gjorts på många andra sätt. Regeringen tycks inte förstå att med flyende skattebaser och en vikande konjunktur kommer budgetsaneringen att äventyras oerhört snabbt. I ett sådant läge är det uteslutet för en socialdemokratisk regering att klara budgeten med ytterligare skattehöjningar. Redan dagens skattenivåer gör att skattebaserna flyr. Det enda alternativet blir då att minska utgifterna. Det är därför som den här kursomläggningen, eller rättare sagt detta att börja regera, blir så oerhört viktig. Värnandet om budgeten och ekonomin i balans förutsätter ett värnande av skattebaserna. Det är där Björn Rosengren har stora bekymmer med sina samarbetspartner och den egna rörelsen, som ännu inte har fått sin ideologiska kompass att peka i rätt riktning i dessa frågor.

Anf. 11 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag kan hålla med några av de tidigare talarna om att det är en lite originell debatteknik att till riksdagens protokoll ordagrant läsa upp tidningsartiklar. Det öppnar oanade perspektiv för hur vi kan bedriva debatten här i framtiden, fru talman.

Det som är problemet, och som Björn Rosengren sade var någonting som vi alla bär ansvaret för, är att vi har haft en utveckling under de senaste decennierna, man kan säga under många tiotals år, som har missgynnat det svenska näringslivet. Det har inte varit en företagartillvänd

politik. Det är alldeles uppenbart att Socialdemokraterna bär ett extra stort ansvar för detta, inte minst därför att man, när man har ägnat sig åt företagsamhet, har premierat det storskaliga ägandet. Det har premierats både i privat och i offentlig regi. Man har inte ägnat sig åt det som man nu lite valhant börjar nämna, nämligen den småföretagarverksamhet som står för den dynamiska utvecklingen i många länder som lyckats bättre än Sverige.

Det är det som måste förändras, inte minst när det gäller skatterna. Jag berörde tidigare – och jag skall säga det igen – att regeringen och socialdemokraterna systematiskt har valt sådana skatter som är lätta att samla in, lätta att kontrollera. Syftet har varit att få statens pengar att räcka till, inte att forma ett skattesystem med människornas välfärd i fokus.

Det är därför det har blivit så, Björn Rosengren, att vi har höga skatter på arbete, när det är arbete som behövs, samtidigt som vi är rörande eniga – många av oss – om att det är höga skatter som hämmar just nya jobb. Och på samma sätt har man inte lyckats arbeta med skatter som styr produktionen åt rätt håll, från bl.a. miljöförstöring och skadliga utsläpp.

Det är i den andan näringsministern måste börja. Jag tror inte att toppstyrning uppifrån, med chefer från de stora företagen som grund, är det riktiga.

Fru talman! Hans Andersson var något slags förband till regeringen i diskussionerna här i kammaren med en kraft som gjorde att vi inte behövde några högtalare. Hans Andersson börjar nu tala regionalpolitik. Ja, det låter ju sig höras. Frågan är hur Hans Andersson påverkar Björn Rosengren i den riktningen.

Kommer Hans Andersson och Vänsterpartiet att se till att man sänker arbetsgivaravgiften, på det sätt vi lyckades med tidigare? Det gällde t.ex. nödvändig verksamhet i det Norrlands inland som Björn Rosengren säger sig känna så väl till. Kommer arbetsgivaravgiften att sänkas, Hans Andersson? Kommer den att sänkas genom er medverkan, så att vi åtminstone får någonting som kan vara grund för en utveckling?

Hans Andersson kan ju inte vara okunnig om att livsmedelsproduktionen och jordbruket spelar en avgörande roll för småorterna, de som ligger utanför de stora städerna. Kommer Hans Andersson att se till att regeringen lyfter av ryggsäcken för den verksamhet som är ett nav i utvecklingen av hela landet?

Fru talman! Jag vill gärna att Björn Rosengren svarar mig på det som – allvarligt talat, Björn Rosengren – bekymrar mig lite, nämligen resenemanget på energiområdet. Är det som Björn Rosengren beskriver i artikeln och har talat in i dag till protokollet ett exakt genomförande av det vi beslutade här för några år sedan? Eller är det en signal om någonting annat när det gäller energiomställningen och kärnkraftens avveckling? Är det något liknande som gäller på IT-området? Är det det gamla vi har här? Finns det inget nytt i beskedet?

Anf. 12 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Hans Andersson frågade om vi inte tyckte att det var bra att man satt på möten.

Jo, det är bra ibland, med några stycken. Men vi kan inte lösa arbetslösheten med sammanträden. Det är mycket bättre – ute i landet, i alla

små kommuner runt om – om människor har jobb och inte sitter på sammanträden.

Det är bra att man frågar företagare. Vi har redan gjort det för länge sedan. Liberala företagare har lämnat in en budkavle. Jag vet att näringsministern har fått den. Och då kommer svaren. Det handlar om sänkt skatt på arbete, och det handlar om att man vill ha ändrade regler för skattekontot så att man inte skall behöva betala in pengarna ett visst datum utan att veta om de kommer fram. Det handlar om att myndigheterna skall byta stil, att de skall sluta underteckna blanketterna med: Vid vite. Skriv i stället: Ring gärna, och lycka till! Det är sådant det handlar om: konkreta saker, inte mera sammanträden.

Vi fick höra en handlingsplan för tillväxt, och det kommer genast upp några frågor i huvudet.

Budgetpolitiken ligger fast, heter det. Men vad säger era samarbetspartner om det? Vi har ju hört vad Hans Andersson säger. Och vad säger socialdemokraterna själva?

A-kassan skall bli en omställningsförsäkring. Men det säger ju Vänsterpartiet nej till, och det har era kamrater röstat ned här i kammaren flera gånger.

Hela Sverige skall leva. Men kan man avtala fram jobb? Nej, man kan inte det. Det måste växa fram underifrån.

Man skall ha en skatteöverläggning. Javisst! Men Åsbrink begränsar ju den till 20 miljarder kronor – kanske – den här mandatperioden. Och Vänsterpartiet och Miljöpartiet säger nej till att begränsa marginalskatteerna och att stärka företagens växtkraft med sådana skatteförändringar, så det blir ju ingenting.

Jag tror att det är ett grundläggande problem att regeringen samarbetar med sådana här nejpartier, som är emot allting. De är mot ekonomisk tillväxt, mot en rationell energipolitik och mot mera samarbete i Europa. De är mot gemensam valuta, mot försvarsindustriellt samarbete, mot lägre skatter på jobben och mot lägre skatter som får företag att stanna. De är mot budgetprocessen, mot pensionsöverenskommelsen, mot en oberoende riksbank – mot alltihop.

Alla vet att det är mycket lättare att bordlägga en fråga och tillsätta en arbetsgrupp, och det är lättare att säga nej. Men det är bättre att säga ja.

Vi lever i en global ekonomi, fru talman, och affärer av typen Volvo–Ford, som Hans Andersson efterlyste en reaktion på, är säkert naturliga för biltillverkning på tröskeln till nästa århundrade. Vad vet jag – jag kan inte bygga bilar.

Företagen blir mer och mer internationella. Men vi svenska politiker har ett ansvar att värna svenska intressen. Vi skall se till att människor som bor i Sverige kan lita på att välfärden fungerar, och då måste vi ha många nya företag. Vi måste också ha utländskt kapital som söker sig till Sverige för att produktionen är bra här.

De utländska investeringar som kommer till Sverige nu är för det mesta inte av den typen. Man köper upp befintliga verksamheter, och det blir inte nya jobb. Egentligen är ju sådana här rationaliseringar bra. Då kan vi ju få samma produktion och ändå folk över som kan göra någonting annat. Problemet är att det där andra inte blir av. Det blir inte av så att det räcker. Folk blir bara över, och det kan inte vi acceptera.

Jag förstår verkligen den vrede som människor på t.ex. Ericsson i Norrköping känner. Vore det någon ordning i Sverige skulle deras situation nu handla om att klara av en omställning in i nya verksamheter som kan ge oss alla högre standard. Men vi vet ju att duktiga människors kraft kommer att förspillas och att skattepengar går åt till att betala passivt stöd till människor som ingenting hellre vill än att försörja sig själva.

Göran Persson snackade under valrörelsen om att det skulle bli så bra och att lillgrabben kunde få en ny cykel och mamma en ny vinterkappa. Jag kan säga att det handlar i stället om att mamma vill ha jobb, att mamma vill ha rättvis lön och att mamma själv vill kunna bestämma vad hon skall göra med den. Därför behöver vi jobb och tillväxt, för både kvinnor och män, överallt i Sverige, så att människor kan bestämma mer själva.

Anf. 13 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Det är beklagligt att Lars Tobisson tycks vara ett slutet system. Trots mitt anförande, där jag gav flera konkreta åtgärdsförslag för ökad tillväxt med stöd i modern forskning, upprepar han den moderata myten om Miljöpartiets tillväxtfientlighet. Ännu mer beklagligt är väl att Karin Pilsäter, som är betydligt färskare i den här församlingen, också upprepade den myten, som om jag inte hade sagt någonting i mitt inlägg om tillväxt.

Sedan måste jag ägna en stund åt ytterligare ett antal moderata myter. Lars Tobisson förfasade sig över flytten av huvudkontor till utlandet, det ökade utländska ägandet, exemplifierat genom Volvo och Ford, och den välutbildade arbetskraftens massflykt från Sverige.

Tobisson ser dessa faktorer som ett bevis på dåligt företagsklimat. Men det här har väl ingenting med företagsklimat att göra. Det har väl snarare med globalisering att göra, en globalisering som Tobisson själv och hans kompisar har varit de främsta tillskyndarna av.

Angående flytten av huvudkontor nämner inte Tobisson det faktum att också utländska företag flyttar huvudkontor till Sverige, och inte bara huvudkontor. Det finns en mängd företag av alla de slag som flyttar in i Sverige, framför allt kunskapsindustri.

Kapital lämnar Sverige, sade Mats Odell, trots att trenden faktiskt är den motsatta. Enligt statistik från ISA, Invest in Sweden Agency, var nettoinflödet av investeringar negativt mellan 1984 och 1990, minus 228 miljarder. Men under perioden 1991–1997 var nettoflödet positivt, plus 18 miljarder. Kapital flödar inte ut ur Sverige, Mats Odell.

Så till Ford–Volvo-affären, som är en fullkomligt naturlig affär. Jag skulle gärna vilja referera till DN:s börskrönikör, Bengt Carlsson. Han skriver så här:

Fords köp av Volvo Personvagnar är en del av konsolideringen i en mogen bransch. Att desperata politiker ljuger om att just detta skulle vara ett bevis på dåligt företagsklimat i Sverige är bara patetiskt.

Och så till den påstådda massflykten av välutbildade från Sverige. Det är inte fråga om någon massflykt. De senaste siffrorna visar att det är 15 % av de nyutexaminerade akademikerna och ungefär 6 % av de forskarutbildade som söker jobb utomlands. Ungefär hälften kommer tillbaka. Jag tycker inte att det är någon massflykt.

Vad har det med företagsklimatet att göra, Lars Tobisson? Det har väl mer med EU att göra. Det var ett av era huvudargument inför EU-valet att våra ungdomar skulle få hela Europa som arbetsfält, men nu klagar ni över att de flyttar. Vilka var det som moderaterna tänkte sig skulle söka jobb utomlands? Var det de utbildade?

Karin Pilsäter tycker att Miljöpartiet säger nej till så mycket. Vi säger nej till sådant som är dåligt, som inte är förenligt med en långsiktig hållbar utveckling socialt, demokratiskt och ekologiskt. Det är en självklarhet för oss att göra det.

Anf. 14 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Apropå återvinning måste jag säga att jag har hört Lars Tobisson hålla sina tal i ungefär 20 år, och det är samma tal.

När det gäller tidningsartikeln måste jag också säga att den gav kamraren chansen att mer noggrant beskåda de olika, samlade förslag som vi lägger fram och också möjligheten att lägga fram egna förslag. Jag har saknat dem hittills i denna debatt.

Fru talman! Skattekritikerna hävdar att höga skatter alltid är negativt för tillväxten. Jag vill påstå att detta inte är riktigt sant. Forskningen visar inga säkra samband mellan skattenivå och tillväxtnivå. Hög tillväxt kan återfinnas i både länder med hög skatt och länder med låg skatt. Låg tillväxt kan finnas i både lågskatte- och högskatteländer. Det avgörande är hur skatterna tas ut och vad de används till.

Höga marginalsatser är t.ex. inte bra för tillväxten, eftersom de hämmar incitamenten att utbilda sig och eftersom de också tenderar att driva upp lönekraven. Att minska margineffekterna i olika avgifts-, skatte- och bidragssystem är därför viktigt för tillväxtpolitiken. Väl använda skattepengar, som går till sådant som forskning och utbildning, rättsväsende och effektiv infrastruktur gynnar däremot tillväxt. Om skattesänkningar leder till att det blir mindre resurser för t.ex. utbildning eller allmänna kommunikationer försämrar villkoren för företagsamheten och därmed också långsiktigt för tillväxten.

Det är också förvånande att så få tycks ställa frågan vilka nya kostnader som kan uppstå om skatterna sänks och man alltså måste betala ett antal tidigare skattefinansierade nyttigheter på ett annat sätt. Arbetsmarknadsforskningen visar att sänkta arbetsgivaravgifter genomgående leder till att lönekraven ökar, vartefter de anställda står inför nödvändigheten att betala mer av pensions- och sjukförsäkringar ur egen plånbok.

Vi skall självfallet inte ta ut högre skatter än vad som behövs för att betala välfärden, dvs. vård, skola, omsorg och ekonomisk trygghet. Skatterna skall tas ut efter bärkraft. Mer skall betalas av dem med höga inkomster, och mindre skall betalas av dem med låga inkomster. Det finns särskild anledning att göra justeringar i skattesystemet för att ytterligare förbättra företagets växtkraft.

Jag uppmanar alla er som i dag pläderar för stora skattesänkningar och för fram dessa förslag i skatteöverläggningarna att berätta ärligt och öppet hur fördelningsprofilen ser ut, att berätta ärligt och öppet hur det skall finansieras, och inte låtsas som om jättelika skattelättnader går att genomföra utan att det märks i välfärden.

Fru talman! Vi har hört flera debattörer säga att det inte har hänt någonting genom bildandet av det nya Näringsdepartementet. Jag vill då fråga mina meddebattörer:

Har ni glömt den viktiga sjöfartsuppgörelsen som säkrar den svenska sjöfartens konkurrenskraft?

Har ni glömt det stora förenklingspaketet för småföretagarna som presenterades före jul?

Har ni glömt att volymmålet inom arbetsmarknadspolitiken har slopats?

Har ni glömt utförsäljningen av statens aktier i Pharmacia & Upjohn och fusionen mellan Telia och Telenor? Det är den största affär som någonsin har ägt rum här i Sverige.

Har ni glömt initiativ för att nå samsyn mellan arbetsmarknadens parter om lönebildningen?

Har ni glömt det arbete som regeringen nu har igångsatt mellan Näringsdepartementet, facket och näringslivet för att göra Sverige till en framstående och än en gång ledande industrination?

Har ni glömt att vi redan i december meddelade kammaren att vi tillsatt en småföretagarpanel, där vi ständigt för en dialog med småföretagen?

Har ni glömt att vi genom bildandet av det nya Näringsdepartementet har gjort den största omorganisationen i Regeringskansliets historia på bara några få månader?

Listan kan göras mycket lång.

Mona Sahlin och jag har varit ministrar i drygt 100 dagar, och det återstår nu mer än 1 200 dagar tills väljarna skall utvärdera oss.

Anf. 15 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Herr näringsminister! Det där försvarstalet var mer än lovligt svagt.

Sverige faller tillbaka i de internationella jämförelser som görs av länders konkurrenskraft och tillväxtförmåga. Vi får goda betyg för bl.a. svenska företagsledningar, men helheten dras ned av den stora offentliga sektorn, de höga skatterna och stelheten på arbetsmarknaden.

OECD, IMF och EU har i årtal rekommenderat Sverige att minska de offentliga utgifterna, sänka skattetrycket och införa mer flexibla regler på arbetsmarknaden. Det är inte bara jag som har sagt det och inte bara övriga partier i tillväxtalliansen som förordar detta för att få fler jobb och ökat välstånd.

Näringsministern slår dövörat till, eller också pratar han så mycket att han inget hör. Han kanske hör och förstår men vågar inget göra för de båda stödpartierna här i kammaren. Ändå är det just han, som är chef för det stora tillväxtdepartementet, som är ansvarig för att något görs åt strukturfelen i svensk ekonomi.

Det är inte så att näringsministern och regeringen inte skulle kunna få majoritet för en tillväxtfrämjande politik i riksdagen. Vi moderater ställer gärna upp för ett snabbt införande av euron. Vi släpper igenom de skattelättnader som regeringen kan föreslå, även om vi förmodligen vill gå längre. Vi har redan lagt förslag om att avreglera marknader, inte minst arbetsmarknaden. Vi vill fortsätta att använda kärnkraften så länge det är förenligt med god ekonomi och säkerhet.

Det är bara för näringsministern att välja: god tillväxt, fler jobb och ökat välbefinnande med Moderaterna, eller stagnation, arbetslöshet och utflyttningsproblem tillsammans med de båda vänsterpartierna.

Den här riksdagsdebatten är strax slut. Det har inte varit någon debatt. Näringsministern har valt att läsa upp en artikel och hålla allmänna, fridsamma föreläsningar om hur bra det är i Sverige och vad han har åstadkommit hittills. Men det som saknas är vad han skall göra i fortsättningen – det har vi inte fått höra. Så som den politiska situationen är, är jag rädd för att vi ingenting får veta under den här våren heller.

Anf. 16 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Nej, det blev ingen debatt. Lars Tobisson svarar inte på frågor, inte ens de frågor som moderaterna själva har rest när de tidigare begärde ett initiativ med den undermåliga motionen. Varken Lars Tobisson eller Moderaterna har svarat på frågor och uttalat sig någorlunda professionellt om de strukturproblem som vi har.

Kristdemokraterna vill inte vara så bundna till det kristna längre, men att de så till den milda grad förlitar sig på mammon och mammons kraft när det gäller att sänka skatter, öka klyftorna, beröva löntagarna arbetsrätten och försämra tryggheten i a-kassan förvånar mig.

Till Centern vill jag säga att det var jag som först nämnde jordbrukspolitiken. Jag driver de frågorna, men inte hur som helst. Det är statsfinansiella frågor när det gäller skatteintäkter och miljöfrågor. Vi gör allt för att försöka lätta på den bördan som Sveriges bönder har och som spelar så stor roll i regionalpolitiken. Vad Centern lyckades med vad gäller regionalpolitik under sina stödår skall vi nog begrava i ett mörker, Lennart Daléus.

Till Folkpartiet vill jag säga att vi visst tycker att arbetslöshetskassan skall vara en omställningsförsäkring, men den skall vara effektiv och hjälpa människor till jobb. Den skall inte innehålla en bortre parentes som bara slänger ut dem i ett ingenting.

Det riktigt stora problemet är de varsel som i dag sker och att sysselsättningen inte ökar mer. Det handlar om att de demokratiska organen, det politiska systemet, och fackföreningsrörelsen har allt mindre kraft och allt färre instrument att sätta in när marknadskrafterna verkar. Då förvånar det mig att de som gråter krokodiltårar över utflyttnings- och strukturförändringar alltid motarbetar förstärkt arbetsrätt, alltid motarbetar statligt ägande, alltid motarbetar löntagarägande och alltid motarbetar initiativ som både nationellt och internationellt faktiskt skulle verka för en bättre utveckling i Sverige.

Ökad tillväxt i meningen ökad utvecklingskraft över *hela* Sverige har Vänsterpartiet en politik för.

Anf. 17 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Jag vet inte vilken ideologi som Hans Andersson numera bekänner sig till, men det mullrar kraftigt uti rättens krater varje gång han kommer upp i talarstolen. Vad som finns bakom är lite mer odefinierat, tycker jag.

Han verkar, tillsammans med Mats Hammarström, i alla fall nöjd, och näringsministern är stolt över utvecklingen. Det man glömmer bort mitt i alla siffror i artiklarna och talen är att arbetslösheten faktiskt kostar

de offentliga budgetarna i Sverige ca 150 miljarder kronor i år. Det är de verkliga Perssonpengarna, fru talman. Ingenting görs åt detta.

Nu räknar Björn Rosengren upp ett stort antal saker som har hänt. Sjöfartsuppgörelsen hade förhalats sedan våren 1997. Det kom ett pressmeddelande om företagarpaketet, men när kommer besluten och förslagen? Volymmålen finns kvar i de beslut som är fattade i riksdagen. När kommer ett förslag som ändrar på detta? Jag kan tyvärr gå igenom hela denna lista på samma sätt.

Fru talman! Det vi kristdemokrater vill skapa är ett så bra företagsklimat att landets företagare vågar börja satsa och nyanställa igen. Detta vill vi åstadkomma genom regelförenklingar, minskad byråkrati och stabila villkor i kombination med strukturella åtgärder som förbättrar ekonomins funktionssätt. Men det krävs också mindre skattebelastning på arbete, på sparande och på företagande om det verkligen skall hända något. Det handlar om ett helt batteri av åtgärder, som vi har varit inne på tidigare här, som kan skapa förtroende och framtidstro både hos arbetsgivare och arbetstagare. När detta sker – när förtroendet mellan politiker och företagare kan börja återupprättas så att skapandet av de nya jobben tar fart – får Sverige också råd med en bättre och tryggare omsorg.

Anf. 18 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Om vi skall kunna åstadkomma ett företagsklimat som är bättre än i dag och om vi skall kunna åstadkomma tillväxt måste vi också låta företagaren – entreprenören, som väl är det riktiga ordet – stå i centrum. Det måste vara tillåtet att vara hårt arbetande och riskvillig som företagare och att kunna tjäna pengar och bli rik på sina affärsidéer. Det är det klimatet vi måste skapa för att öppna möjligheter för nya investeringar och nya jobb. Man kan säga att fler måste få chansen att förverkliga sina drömmar. Företagande och kreativitet måste få möjlighet att blomstra.

Detta har vi arbetat med. Vi har från Centerpartiets sida kommit med förslag när det gäller skatterna, när det gäller lagstiftningen på arbetsmarknaden och över huvud taget när det gäller att skapa ett bra företagsklimat. Det gäller naturligtvis också regionalpolitiken.

Det går inte att redovisa alla förslag, fru talman, i en kort debatt i denna kammare, som en del försöker låta påskina. Däremot är debatter till för att man skall kunna bryta åsikter och få svar – i dessa särskilda debatter från de statsråd som har ansvaret för de frågor vi diskuterar. I den meningen har denna debatt misslyckats, fru talman.

Nu förstår jag att vi i framtiden kommer att få möjlighet att läsa de kommande statsrådets debattinlägg i artiklar. Man bävar för hur det blir när budgetpropositionen kommer som bilaga till Dagens Nyheter. Det blir kanske lite stökigt att hänga med för tidningsutbärarna.

Det får inte vara på det sättet. Det är rimligt att de ansvariga ministrarna kommer till en debatt, deltar i debatten och svarar på frågor. Det har nu inte Björn Rosengren gjort när det gäller t.ex. infrastrukturen och den digitala allemansrätten. Han har inte svarat på frågan om hur arbetet med energipolitiken skall gå till i fortsättningen. Följer man gjorda uppgörelser och fattade beslut, eller är det något nytt som signaleras i denna debatt?

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

Anf. 19 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Det blir mycket prat om vår lokaltidning. Det måste verka lite konstigt för dem som läser Metro eller Norra Västerbotten.

Björn Rosengren sade att man skrivit som man gjort därför att vi skulle kunna skåda förslagen och få möjlighet att lägga fram egna. Då kan jag informera om att Dagens Nyheter inte har någon konstitutionell ställning i detta land ännu. Att vi alls har denna debatt beror nämligen på att fru talman gjorde följande bedömning när hon skulle förklara varför Moderaterna inte fick väcka sin motion: Någon proposition med förslag om tillväxtbefrämjande åtgärder har inte aviserats, och det har inte framkommit att det i annat sammanhang i riksdagen skulle ha utlovats någon sådan proposition.

Dagens Nyheter har ingen konstitutionell ställning, och jag tycker att det är bättre att vi för debatten här och lägger fram konkreta förslag till riksdagen.

Vi fick höra att mycket skall handla om statlig industripolitik. Det kom både från Vänstern och från näringsministern. Jag tycker att det låter väldigt mycket 1960-tal. Att *mergers* mellan svenska stora statliga företag och utländska skulle vara något som skapar dynamik tror jag absolut inte. Det befäster bara Telias monopol.

Jag är inte mot strukturuomvandling. På Vänstern låter det som om den skall hejdas. Jag tycker att den skall bejakas. Vi skall bejaka en utveckling, men då måste vi öppna det nya Sverige och riva hinder i de nya sektorerna så att vi kan släppa fram astronauter, *bagel*-bagare och cykelbud. Då måste vi sänka skatten på arbete, ta bort regler, förbättra utbildningen och se till att lånemöjligheterna fungerar för de små. Det måste fungera för kvinnor. Det måste fungera för unga människor. Det måste fungera i glesbygd. Det måste fungera för invandrare och för moderna män.

Vi har i skatteöverläggningarna lagt fram förslag på breda ändringar. Vi talar om vad vi vill och hur det skall betalas. Det är inte bara roliga besparingar – tvärtom – men vi tycker att det är viktigt. Vi skall utgå från den gamla skatteöverenskommelsen, som jag vet att Björn Rosengren var mycket förtjust i. Vi skall ha sänkt skatt på arbete och bättre villkor för sparande och risktagande. Varför? Jo, därför att vi måste vårda de välståndsbildande krafterna.

Anf. 20 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Mycket av det som framförts som tecken på ett dåligt företagsklimat i Sverige har ingenting med företagsklimat att göra, utan är snarare en naturlig följd av den ökade globaliseringen. Merparten av de åtgärder som Lars Tobisson föreslår utifrån sin felaktiga analys kommer inte att leda till någon bärkraftig tillväxt.

Nej, Mats Odell, jag är inte alls nöjd. Vill vi ha tillväxt – det vill alltså Miljöpartiet så länge den håller sig inom de ramar som vår livsmiljö sätter – måste vi satsa mer på villkoren för små och medelstora företag, gärna med utgångspunkt i de 71 förslag som lagts fram av Småföretagardelegationen. Då måste vi satsa på nätverk och kreativ samverkan mellan regionala högskolor och regionalt näringsliv. Då måste vi satsa på det sociala kapitalet.

Miljöpartiet anser att det behövs fler företag med social hemvist, företagsägare med ansikten. Därför vill vi stimulera företag där ägandet är synligt. Det kan vara självägda företag, kooperativa företag, företag som ägs av dem som arbetar i dem eller som bor i det samhälle där företagen finns.

Vi är övertygade om att människor som äger företag och samtidigt bor eller arbetar där företagen finns tar större ansvar. Då är det inte bara viktigt med avkastning i företaget. Då är det också viktigt att företaget är en del av ett fungerande socialt samhälle med jobb, barnomsorg, skola, sjukvård och god miljö.

Detta ansvar och denna delaktighet skapar friktion och stabilitet, ökar det sociala kapitalet och leder till ökad miljömedvetenhet, ökad kreativitet och ökad tillväxt.

Anf. 21 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Vi har nu hört flera debattörer säga att regeringen måste gå från ord till handling. De efterlyser propositioner med tillväxtförslag från regeringen.

Jag vill då i all enkelhet meddela att det kommer en vårbudget i mitten av april i år. Därefter kommer en budgetproposition i oktober. Jag vill också i all enkelhet meddela att det kommer en vårbudget i mitten av april även nästa år. Därefter kommer en budgetproposition i oktober. Jag vill också, bara för att påminna, meddela att regeringen avser att komma med en vårbudget även år 2001, liksom med en budgetproposition samma höst. Jag vill även göra tydligt att regeringen avser att lägga fram en vårbudget även valåret 2002, liksom en budgetproposition.

Tillväxtarbetet är ett fortlöpande arbete, och regeringen kommer att lägga fram många propositioner med många förslag under mandatperioden. På denna punkt kan Lars Tobisson, Mats Odell och Karin Pilsäter känna sig helt lugna.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis tacka mina meddebattörer för dagens debatt. Ytterst handlar den här debatten om de hundratusentals svenskar som inte har ett jobb att gå till. Det handlar om deras vardag och verklighet, om deras möjlighet att få göra en insats, om deras vilja att vara med och bygga Sverige starkt, om deras önskan att försörja sig och sin familj. Ofta glömmar vi detta. Vi förlorar oss i retorik, siffror och tabeller. Vi glömmar vad kampen mot arbetslösheten ytterst handlar om, nämligen något så stort och fint som människovärdet.

Alla vill ha och har rätt till ett arbete. Alla vill och har rätt att kunna försörja sig och sin familj. Alla vill och har rätt att kunna utvecklas på en arbetsplats och växa med uppgiften. Detta, herr talman, får vi aldrig glömma bort.

Jag tycker att debatten tydligt visar på behovet av en hel politik för att man skall kunna öka tillväxten och sysselsättningen. Sveriges förmåga att klara sysselsättningen bestäms av möjligheten till konstruktivt samarbete mellan politik, näringsliv och fackföreningar. Sveriges förmåga avgörs av vår möjlighet att bättre utnyttja vårt lands möjligheter och resurser. Sveriges förmåga avgörs av vår kraft att se helheten, att föra en samlad, inte splittrad, politik för fler jobb. Därför hoppas jag på ett fortsatt starkt engagemang för tillväxten och sysselsättningen i denna kampanj. Jag hoppas att alla konstruktiva krafter i politiken och på arbets-

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Särskilt anordnad
debatt om åtgärder för
ökad tillväxt*

marknaden ser till Sveriges bästa, inte till det egna partiets, den egna plånbokens eller den egna organisationens bästa. Det har faktiskt hela svenska folket, och då inte minst de arbetslösa, rätt att kräva av oss.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 28 januari.

3 § Anmälan om uteblivet svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1998/99:107

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:107 av Lars Hjertén om gymnasieskolan.

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är att Lars Hjertén i sin interpellation tar upp frågeställningar som hör samman med riksdagens beredning av prop. 1997/98:169, *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet*. Jag vill inte under pågående beredning gå in och ha synpunkter på enskilda frågor då propositionen är under behandling. Propositionen kommer att behandlas i kammaren den 18 mars 1999. I samband därvid är jag beredd att diskutera de frågor som Lars Hjertén tar upp.

Stockholm den 27 januari 1999

Ingegerd Wärnersson

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1998/99:106

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:106 av Marie Engström om reformerat trygghetssystem.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 11 februari 1999.

Skälet till dröjsmålet är att interpellanten fått förhinder.

Stockholm den 1 februari 1999

Socialdepartementet

Enligt uppdrag

Björn Reuterstrand

Rättschef

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Förslag till strategi för ett bättre ömsesidigt bistånd vid indrivning m.m.
KOM (98) 364

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att konstitutionsutskottets betänkanden KU7, KU10 och KU12 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Säkerhetskontrollen vid sammanträde med riksdagens kammare och utskott m.m.

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU7

Säkerhetskontrollen vid sammanträde med riksdagens kammare och utskott m.m. (förs. 1997/98:RFK3)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 8 §.)

7 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU10

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

*Granskning av
statsrådets tjänste-
utövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Anf. 22 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! Regeringsformen föreskriver att konstitutionsutskottet bl.a. skall granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Den administrativt inriktade granskningen presenteras sedan ett år tillbaka i ett särskilt betänkande. Det är detta betänkande som i dag föreligger till behandling här i kammaren. Resultatet av övrig granskning tas upp i ett annat betänkande som framläggs i maj.

När det gäller det nu föreliggande betänkandet är utskottet enhälligt, men det föranleder mig ändå att göra några kommentarer när det gäller frågan om jäv för departementstjänstemän som har uppdrag i styrelser för statliga bolag och affärsverk. Eftersom betänkandet innehåller en utförlig redogörelse för vad som konkret framkommit under själva granskningen skall jag i huvudsak framföra några synpunkter av principiell natur.

När man ser tillbaka på hur det var i äldre tider kan man konstatera att det inte fanns några skarpa gränser mellan rättskipning och förvaltning eller mellan förvaltning och olika former av affärsverksamhet. Domsverksamhet och förvaltningsverksamhet utövades ofta i samma former, av samma myndigheter, och de ansågs i många avseenden inte vara artskilda. Det var också ofta så, att personer som hade ledande befattningar inom förvaltningen inte sällan deltog i eller rentav drev egen affärsverksamhet.

Jag vill påstå, herr talman, att något jävsbegrepp i nutida bemärkelse inte förekom i svensk rätt förrän tidigast i mitten av 1700-talet. Och när det dök upp var det på intet sätt något enhetligt begrepp i juridisk mening. Man talade inte bara om domar- och vittnesjäv utan även om exempelvis jäv mot fordringar, jäv mot borgen, jäv mot äktenskap och jäv mot arv.

Det är naturligtvis än i dag svårt att utforma något enhetligt jävsbegrepp. Vad man skulle kunna säga är att beaktandet av jäv från den enskilde medborgarens synpunkt utgör en garanti för upprätthållande av rättssäkerhet såtillvida att givna bestämmelser tillämpas på ett riktigt och konsekvent sätt utan hänsynstagande till subjektiva och över huvud taget ovidkommande synpunkter och vidare på ett sådant sätt att den enskildes trygghetskänsla bevaras och upprätthålls. Så skulle jag vilja tolka jävsbegreppet. Med den tolkningen gör sig jävskravet naturligtvis särskilt starkt gällande i de fall då det är fråga om statlig eller kommunal makt- och myndighetsutövning i förhållande till enskilda. Ju mer stat och kommun framträder såsom utövare av makt och myndighet desto mer träder rättssäkerhetskravet i förgrunden.

Samtidigt kan jävskravet inte drivas för långt. Ett starkt personligt intresse i en viss fråga kan ofta vara förenat med en särskild sakkunskap. Det förhållandet att någon kan sägas ha "del i saken" – ett begrepp som ofta använts för att konstituera jäv – kan självfallet inte automatiskt innebära att jäv skall anses föreligga. Att en person har "del i saken" kan också betyda att vederbörande är väl insatt i en viss fråga och därigenom också har störst förutsättningar att fatta rätt beslut. Det vore i många fall oklokt och opraktiskt om en sådan person som princip uteslöts från all form av befattning med frågan.

Inte ens den som kan sägas ha "nytta eller skada" av frågans utgång – ett annat begrepp som använts i jävsdiskussioner – kan i varje sammanhang uteslutas från handläggning. Om det t.ex. inom ett departement eller ett affärsverk skall göras en omorganisation kan man inte utesluta alla tjänstemän från att delta i omorganisationsbesluten trots att de naturligtvis ofta kan förväntas ha "nytta eller skada" av den förändrade organisationen. Organisationsförändringen kan t.ex. minska eller öka deras arbetsbörda varigenom tjänstemännen i högsta grad kan sägas ha just "nytta eller skada" av förändringen. Samtidigt känner just dessa tjänstemän till organisationen på ett sätt som inte kan begäras av andra, vilket i sin tur gör det möjligt att genomföra förändringar på ett bra sätt.

Jävskravet får inte heller sträckas så långt att det äventyrar funktionsförmågan hos landets regering. Det är en särskild fråga som jag inte skall gå närmare in på här men som naturligtvis är mycket intressant. Effektivitetskravet kan i det sammanhanget mycket lätt komma i kontrast med kravet på fullständig objektivitet.

Herr talman! Till skillnad från många andra länder har vi i Sverige trots allt en tradition av stor vakenhet mot jävssituationer. Om man läser statsrådsprotokollen från första halvan av 1800-talet finner man att statsråden inte sällan jävade sig på grund av bl.a. släktskap och del i saken. Det finns ett intressant fall från år 1814 där ett statsråd, som var bruksägare, förklarade sig jävig i en fråga om höjning av järntullen.

I många fall är det emellertid inte möjligt att av protokoll, föredragningslistor eller andra handlingar utläsa huruvida en person förklarat sig jävig. Anledningen till det är att det i vårt land utvecklats en praxis som innebär att man undvikit att ställa jävsfrågan på sin spets på sådant sätt som ofta skett i t.ex. Förenta staterna. Jävsfrågor har vanligen lösts på det sättet att en person som varit eller trott sig vara jävig har tagit tjänstledigt eller semester eller helt enkelt uteblivit från det sammanträde eller den punkt på föredragningslistan där den aktuella frågan varit föremål för behandling. Och eftersom det sällan framgår av handlingarna varför t.ex. en viss tjänsteman varit frånvarande från ett möte eller en punkt på föredragningslistan har många jävssituationer i praktiken inte blivit kända.

Genom att denna praxis har rått inom stora delar av svensk stats- och kommunförvaltning har jävsfrågorna bara mera sällan blivit föremål för någon verklig behandling. Formella beslut i jävsfrågor saknas följaktligen i en onödigt stor utsträckning i vårt land. Denna ständiga flykt från frågan om jäv torde enligt min mening vara en viktig anledning till att vi i Sverige egentligen aldrig löst jävsproblematiken ordentligt. Detta gäller också på departementsnivå.

Enligt de uppgifter som Statsrådsberedningen har lämnat till utskottet i samband med granskningen har 9 av de 13 departementen i Regeringskansliet tjänstemän som också är styrelseledamöter i statliga bolag eller affärsverk. Sammanlagt har 49 departementstjänstemän sådana styrelseuppdrag. Av dem är 5 departementssekreterare, 5 kansliråd, 3 sakkunniga, 17 departementsråd, 8 finansråd, 1 budgetchef, 1 expeditions- och rättschef samt 9 statssekreterare.

23 av de 49 departementstjänstemännen med styrelseuppdrag tjänstgör på eller har befattning med den enhet inom departementet där frågor om det aktuella bolaget eller affärsverket handläggs. 12 av dessa 23 departementstjänstemän innehar chefsposter, dvs. är departementsråd, finansråd eller statssekreterare.

Frågan om risk för jäv torde i första hand bli aktuell i de situationer där departementstjänstemän med styrelseuppdrag också i sin ordinarie departementsbefattning möter ärenden som rör det ifrågavarande bolaget eller affärsverket. 23 departementstjänstemän tjänstgör också på eller har befattning med den enhet inom departementet som handlägger frågor som berör de företag där tjänstemännen själva sitter i styrelsen. Förutom i ett fall har departementen, vid sidan av de allmänna riktlinjer som gäller, inte utarbetat någon särskild ordning för hur jävsfrågor skall hantearas.

Efter den granskning som nu har skett har utskottet i sitt betänkande uttalat att det framför allt är i de situationer där staten uppträder i dubbla roller – både som myndighetsutövare och som ägare – som frågan om jäv torde bli aktuell och att frågan om risk för jäv när departementstjänstemän har styrelseuppdrag i statliga bolag och affärsverk måste ges ytterligare uppmärksamhet inom Regeringskansliet.

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Granskning av
statsrådets tjänste-
utövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Utskottet uttalar också att granskningen har visat att det finns ett särskilt behov av en mer tydlig och enhetlig handlingslinje när det gäller jävsfrågorna på chefstjänstemannanivå. När det gäller det enskilda bolaget och affärsverket efterlyser utskottet en mer ingående diskussion beträffande jävsfrågans känslighet men också en diskussion om huruvida det verkligen finns ett behov av att departementets särskilda kompetens kommer bolaget eller verket till godo.

Herr talman! Anledningen till att jävsfrågan är särskilt komplicerad när det gäller departementstjänstemän med styrelseuppdrag i statliga bolag och affärsverk är naturligtvis just det förhållandet att staten uppträder i dubbla roller, både som myndighetsutövare och som ägare. Det är inte bra att staten är en av Sveriges största företagsägare.

I ett modernt samhälle behövs såväl ett privat näringsliv som en väl fungerande offentlig sektor. Det finns i sig ingen konflikt mellan dessa. Men den offentliga sektorns roll vid tillhandahållandet av helt eller delvis skattefinansierade varor och tjänster bör begränsas till ett finansieringsansvar och till uppgiften att fastställa och säkra efterlevnaden av ett civilrättsligt regelverk. Varu- och tjänsteproduktion bör företrädesvis ske i privat ägda företag som verkar i konkurrens med varandra.

När offentlig sektor bedriver näringsverksamhet samtidigt som skatte- och avgiftsfinansierad verksamhet är risken stor att skatte- och avgiftsfinansierad verksamhet på något sätt får bekosta näringsverksamheten. Det är nämligen ofrånkomligt att de statligt ägda företagen gynnas av sin ägare. I och för sig är det inte så konstigt att en ägare gynnar sina företag, men då måste man ha klart för sig att staten inte är någon vanlig ägare. Bara exempelvis den statliga beskattningsrätten ger en enorm fördel för de statliga företagen i jämförelse med privata företag.

Offentliga och privata företag som agerar på konkurrensmarknader har mycket olika förutsättningar. Det är därför omöjligt att åstadkomma full konkurrensneutralitet. Genom att all statlig verksamhet i praktiken ytterst garanteras av skatte- och avgiftsmedel är kapitalet i ett statligt företag inte lika flyktbenäget vid t.ex. dålig lönsamhet som kapitalet i ett privat företag. Varje krona i det privata företaget är däremot alltid en riskerad krona som satsats med krav på förräntning. Går ett privat företag dåligt flyr kapitalet. Går ett statligt företag dåligt pumpar staten oftast bara in nya pengar. Den statliga verksamheten kan faktiskt i all evighet finansieras med skatte- och avgiftsmedel eller någon typ av förlusttäckning från huvudmannen, dvs. staten.

Det finns många exempel, herr talman, på statliga företag som fortsatt sin verksamhet åtskilliga år även om de gått med förlust. Offentliga och privata företag har dessutom helt olika möjligheter när det gäller finansiering genom lån. Offentliga företag har större möjligheter att på olika sätt få lägre ränta än vad privata konkurrenter får hos affärsbankerna.

Riksdagens revisorer har granskat statens roll som ägare av majoritetsägda bolag. Av granskningsrapporten *Statens roll som ägare av bolag*, 1997/98:2, framgår att de olika mål som regeringen formulerat för bolagen varierar påtagligt i tydlighetsgrad och att det bara i ett fåtal fall finns övergripande syften formulerade för bolagen, även i de fall bolagen har helt eller delvis andra syften än rent kommersiella.

I rapporten framhålls vidare svårigheten att se en konsekvens i principer som styr ägarutövandet. Rapporten konstaterar också att flera olika

typer av ekonomiska krav ibland är otydligt formulerade och att en icke oväsentlig del av de statliga bolagen anser att man har som ekonomiskt mål att verksamheten skall gå ihop utan subventioner från staten, men att det därutöver inte finns något vinstkrav.

När det gäller styrelserna i de statliga företagen understryker revisorerna principen att personer inom ett departement som arbetar med ärenden rörande mål och måluppföljning för det statliga företaget i fråga inte skall sitta i styrelsen för företaget.

I ett särskilt yttrande till föreliggande granskningsbetänkande framhålls från Moderata samlingspartiet och Folkpartiet liberalerna att varje lösning där staten uppträder i olika roller, dels som myndighetsutövare, dels som ägare, riskerar att skapa oklarhet och att risk alltid föreligger att statens bolag gynnas på andras bekostnad eller i vart fall att misstankar om att så sker väcks.

Slutsatsen i yttrandet är att eget ägande gör det svårare att med oväld utöva den statliga huvudrollen, nämligen myndighetsutövningen, att det bl.a. därför är olämpligt att staten äger företag samt att svårigheterna blir än större om staten i de egna företagen låter sig företrädas av departementens tjänstemän snarare än av personer som står fria från Regeringskansliets myndighetsutövning.

Anf. 23 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag som nybliven ledamot i konstitutionsutskottet finner det både spännande och nästan lite högtidligt att få ägna mig åt den traditionstyngda och viktiga granskningsuppgift som konstitutionsutskottet har. Det är min förhoppning att granskningsarbetet skall kunna leda till att vi får en bra regeringsverksamhet, en bra förvaltningsverksamhet, men också insikt och insyn i de här viktiga avsnitten.

Det betänkande som konstitutionsutskottet presenterar i dag är enigt i formell mening. Moderata samlingspartiet har avgett ett särskilt yttrande kring jävsfrågan och jag skall senare återkomma till den.

Det är andra gången som konstitutionsutskottet runt årsskiftet presenterar ett granskningsbetänkande med administrativ inriktning. Förra gången var det vid förra årsskiftet och i år är det någon månad in på det nya året. Senare i vår kommer utskottet att för riksdagen också presentera det granskningsbetänkande som mer baserar sig på anmälningar. Tiden för att få sin anmälan behandlad innevarande vår gick faktiskt ut i går.

Även om betänkandet är enigt ryms många viktiga frågor i det. Det är väl värt att ägna uppmärksamhet åt vad som finns redovisat både i utskottets egna skrivningar och i de bilagor som är redovisade som svar på frågor som utskottet har ställt till Regeringskansliet i skilda sammanhang.

Herr talman! Jag vill säga att utskottet i det här betänkandet har ägnat frågan om Regeringskansliet som myndighet ganska stor uppmärksamhet. Det är en fortsättning på ett tidigare granskningsarbete. Man kan också konstatera att omorganisationen av regeringen till en myndighet har pågått under en tid men att det är för tidigt att dra slutsatser av det. Men utifrån utskottets utgångspunkt är det viktigt att granska hur Regeringskansliet är organiserat och hur det arbetar. Oberoende av vilken politisk inriktning regeringen har är det viktigt för Sverige och riksdagen

Prot. 1998/99:49
3 februari

*Granskning av
statsrådets tjänste-
utövning och
regeringsärendenas
handläggning*

att man har ett väl fungerande regeringsarbete och ett väl fungerande regeringskansli.

Utskottet har också ägnat stor uppmärksamhet åt organisationsfrågorna kring handläggningen av EU-frågorna. EU-frågor är ju någonting som av naturliga skäl har kommit att prägla riksdagens och regeringens politiska arbete i stor utsträckning. Det är naturligtvis också viktigt att regeringen, som i första hand företräder Sverige i EU-sammanhang, har en organisation som innebär att man kan ta till vara Sveriges intressen och har möjligheter att påverka beslutsprocess och annat inom EU. Det finns en redogörelse i betänkandet för hur det nu är organiserat, och man kan där konstatera att organisationen, effektiviteten och funktionen har förbättrats allteftersom. Men det finns säkert utrymme för ytterligare förbättringar.

Utskottet har också diskuterat att man skulle försöka följa ett ärende från starten, alltså nästan från den informella starten, och sedan se hur det hanteras genom de olika beslutslinjerna. Jag hoppas att vi skall få utrymme och resurser för att göra det.

Utskottet har också tittat närmare på behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen och på vilket sätt de har följts upp. En ny företeelse för i år är att utskottet också har begärt in och fått kommentarer till hur regeringen har hanterat skrivelser från JO. Det var en inriktning på granskningen som kom upp vid ett tidigare tillfälle i utskottet. Där kan konstateras att de beslut som JO har fattat och de skrivelser man har lämnat in på olika sätt har föranlett åtgärder i propositioner och på annat sätt från regeringens sida. Detta är ju en viktig bit av kontrollmakten. Via JO har den enskilde medborgaren möjligheter att framföra sina synpunkter eller klagomål och få dem behandlade på ett korrekt sätt.

En annan fråga som utskottet också har behandlat är regleringsbrevet, alltså hur regeringen har omsatt riksdagens beslut och intentioner i förhållande till de myndigheter och olika organ till vilka man utfärdar regleringsbrev.

Vidare har utskottet tittat närmare på protokollen när det gäller förvaltningsfrågor och ägnat uppmärksamhet åt bl.a. permutationsärendena.

Herr talman! Jag tänkte naturligtvis också säga någonting om jävsfrågan, som Jerry Martinger utifrån det särskilda yttrandet uppehöll sig vid under ganska lång tid. Det är inte min avsikt, och inte utskottets heller, att diskutera huruvida det är bra att staten äger företag eller ej. Den principiella frågan hör måhända hemma i något annat sammanhang. Men jag kan inte underlåta att säga att det faktiskt inte är på det sättet att företag som staten äger försörjs med pengar och kapital och får fortsätta hur som helst.

I betänkandet på s. 13 står det följande om riktlinjerna för statens företagsäggande: "Riktlinjerna innebär i korthet att kommersiella och fullt konkurrensutsatta företag skall förvaltas med krav på effektivitet, avkastning på det kapital företaget representerar och strukturanpassning. Den som förvaltar skall med utgångspunkt i uppsatt verksamhetsmål aktivt följa företagets utveckling och vidta de åtgärder som behövs för att företagen skall uppfylla ovannämnda krav."

Det är med hänsyn till den orättvisa beskrivning som Jerry Martinger framförde i sammanhanget angeläget att få detta till protokollet.

Jävsfrågan är en intressant och viktig fråga. Utskottet har diskuterat frågan ganska ingående. Utskottet har kommit fram till att frågan inte skall lösas på det sätt som Moderata samlingspartiet förordar i sitt yttrande, nämligen att göra sig av med alla statliga företag – då behöver man inte dras med jävsfrågan. Min utgångspunkt är att det inte går att resonera på det doktrinära sättet. Staten kommer på olika sätt att äga företag. Med utgångspunkt i mina och många andras politiska värderingar finns det ingen anledning att sälja ut Telia eller förlora majoritetsinflytandet i Telia. Vattenfall är ytterligare ett företag där staten har all anledning att vara ägare.

Men det är naturligtvis viktigt att utöva ägarskapet på ett korrekt sätt. Tjänstemän i Regeringskansliet, i departementen, skall ha möjligheter att med utgångspunkt i deras kompetens delta i förvaltandet av företagen, dvs. inneha styrelseuppdrag, men skall också kunna återkoppla de erfarenheterna in i Regeringskansliet. Samtidigt måste man naturligtvis vara uppmärksam på jävsfrågan i fråga om myndighetsutövandet. Det gäller att se till att man inte hamnar i jävssituationer.

Frågan har inte uppstått i dag. Det finns inom Regeringskansliet regler med tanke på jävsförhållanden. En tjänsteman som är styrelseledamot i ett företag skall undvika att samtidigt delta i beredningen av ett sådant ärende – särskilt myndighetsutövning.

Utskottet anser att det finns anledning att ytterligare se över frågorna så att det blir en korrekt avvägning, dvs. att undvika jävsförhållanden i fråga om myndighetsutövning men samtidigt kunna ta till vara kunskaper och insikter i statens förvaltande av företagen.

Herr talman! Dagens betänkande är en anmälan till kammaren. Jag hoppas att kammaren accepterar denna anmälan – om det finns en formell grund att yrka på det sättet.

Anf. 24 JERRY MARTINGER (m) replik:

Herr talman! En av anledningarna till att vi har tagit upp frågan om statligt ägande är att den frågan i stor utsträckning hör samman med jävsfrågan. Av rapporten från Riksdagens revisorer framgår också att statens dubbla roller utgör ett speciellt problem.

Göran Magnusson läste upp ett stycke om vilka riktlinjer det finns för statens företag. Det finns många fina riktlinjer för de statliga företagen. Men om vi tittar tillbaka på hur de statliga företagen har skötts under årens lopp, kan vi faktiskt se åtskilliga exempel på hur den ena miljonen efter den andra har pumpats in i de företagen till absolut ingen som helst nytta.

Anf. 25 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tillåter mig att tvivla på att den moderata grundsatsen om att staten icke skall äga företag är baserad på jävsproblemen. Jag har snarare uppfattningen att jävsfrågan ger Moderata samlingspartiet, och Jerry Martinger, en möjlighet att baserat på deras politiska värderingsgrund ta upp den principiella diskussionen om det statliga företagandet i den här debatten. Från allmänpolitisk synpunkt har jag all respekt för den ståndpunkten. Men man kommer inte förbi själva jävsfrågan.

Min uppfattning är att staten alltid kommer att äga företag. Det finns då anledning att i förvaltandet av företagen, i utövandet av ägarskapet, i myndighetsutövningen, beakta jävsförhållandena. Regler skall skapas för att undvika en debatt om själva jävsfrågan, så att det i stället kan bli en debatt om sakfrågorna i varje företag.

Anf. 26 JERRY MARTINGER (m) replik:

Herr talman! Vi moderater har en grundläggande syn som innebär att staten inte skall äga företag på det sätt som sker. Ett av skälen – det finns flera, och dessa kan vi diskutera i ett annat sammanhang – är jävsfrågan. Jävsfrågan har en mera övergripande betydelse. Staten har en möjlighet att gynna sina företag på ett sätt som man på det privata området inte har möjlighet till. Detta är en fråga som är nära besläktad med de jävsfrågor vi har att handlägga här i dag.

Jag kan ge ett exempel. Staten förhandlar för närvarande med Sydkraft om ersättning för stängning av kärnkraftverket i Barsebäck. Statssekreterare Lars Rekke är för statens räkning ansvarig för förhandlingarna. Vattenfall är Sydkrafts största konkurrent. Rekke har också utsetts till ordförande i styrelsen för Vattenfall. Hur skall Sydkraft i de förhandlingarna kunna lämna staten några affärshemligheter när personen man förhandlar med dels företräder staten, dels är ordförande hos den största konkurrenten? Det är en mycket viktig fråga. Jag har tagit detta exempel för att visa att jävsfrågor har stor betydelse i vår grundläggande syn att staten inte skall äga företag.

Anf. 27 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jerry Martinger sade tidigare att det finns åtskilliga exempel på att statliga företag har kostat miljoner. Det finns naturligtvis exempel på misslyckat statligt företagande eller andra svårigheter. Nu finns det faktiskt misslyckanden även i andra sektorer där staten inte har något inflytande. Det är väl inte något absolut riktgivande argument.

Utskottet är enigt om att det finns problem och svårigheter med jävsfrågorna. Jävsförhållandena måste klaras upp. Det är definitivt inte möjligt att lösa problemen genom att sälja ut de statliga företagen. Den ambitionen hade den moderatledda regeringen 1991, och regeringen fick något slags fullmakt av riksdagen att sälja ut alla statliga företag. Inte ens den borgerliga regeringen klarade av detta – eller ville inte göra, jag vet inte riktigt skälen. Vi får väl vara glada i dag för att regeringen inte lyckades sälja Telia vid det tillfället – priset är ju nu väsentligen högre.

Anf. 28 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! När vi i konstitutionsutskottet diskuterade detta granskningsbetänkande, handlade en stor del av våra diskussioner just om frågan om risken för jäv när tjänstemän har styrelseuppdrag för statliga bolag och affärsverk. Det är en svår och knepig fråga. Det var vi alla överens om.

Det är naturligtvis bra att få en klarare ordning i jävsfrågorna för departementstjänstemän. Det blir inte lätt. Detta kände vi verkligen i våra diskussioner. Jerry Martingers och Göran Magnussons inlägg visar detta tydligt.

Herr talman! Det finns ett sätt att lösa problemet, och det har Jerry Martinger redan berört. Det handlar alltså om att med ett radikalt alexanderhugg avskaffa de statliga företagen. Bort med dem! Utöver de positiva effekter man får av en avveckling är det dessutom så att varje lösning där staten uppträder i olika skepnader – som myndighetsutövare och som ägare – riskerar att skapa oklarhet. Det har vi många bevis på. Risk finns alltid att statens bolag gynnas på andras bekostnad, eller i varje fall finns det misstankar om att så sker.

Detta illustrerar enligt min mening mycket tydligt det olämpliga i att staten äger företag. Detta är en uppfattning som Folkpartiet har drivit länge. Eget ägande gör det svårare att med oväld utöva den statliga huvudrollen, nämligen myndighetsutövningen.

Svårigheterna blir ännu större när staten i de egna bolagen låter sig företrädas av departementets tjänstemän i stället för av personer som står fria från Regeringskansliets myndighetsutövning.

Detta har jag tillsammans med moderaterna i konstitutionsutskottet utvecklat i ett särskilt yttrande till granskningsbetänkandet. Jag ser med stort intresse och spänning fram emot hur vi skall klara av dessa diskussioner i fortsättningen i KU.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 8 §.)

8 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1998/99

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU12
Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1998/99 (redog.
1998/99:JO1)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

**KU7 Säkerhetskontrollen vid sammanträde med riksdagens kam-
mare och utskott m.m.**
Kammaren biföll utskottets hemställan.

**KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsä-
rendenas handläggning**
Kammaren godkände utskottets anmälan.

Utskottets betänkande lades till handlingarna.

**KU12 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet
1998/99**
Kammaren biföll utskottets hemställan.

9 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 2 februari

1998/99:145 av *Birgitta Wistrand* (m) till näringsministern
AB Svensk Bilprovning

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 februari.

10 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmälades att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 2 februari

1998/99:309 av *Gunilla Wahlén* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky
Export av begagnade kläder

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 februari.

11 § Kammaren åtskildes kl. 11.42.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 1 § anf. 20 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Barbro Nordström

1 § Särskilt anordnad debatt om åtgärder för ökad tillväxt	1
Anf. 1 LARS TOBISSON (m)	1
Anf. 2 HANS ANDERSSON (v)	3
Anf. 3 MATS ODELL (kd)	6
Anf. 4 LENNART DALEÚS (c)	8
Anf. 5 KARIN PILSÄTER (fp).....	11
Anf. 6 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	14
Anf. 7 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	16
Anf. 8 LARS TOBISSON (m)	19
Anf. 9 HANS ANDERSSON (v)	20
Anf. 10 MATS ODELL (kd).....	21
Anf. 11 LENNART DALEÚS (c)	22
Anf. 12 KARIN PILSÄTER (fp).....	23
Anf. 13 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	25
Anf. 14 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	26
Anf. 15 LARS TOBISSON (m)	27
Anf. 16 HANS ANDERSSON (v)	28
Anf. 17 MATS ODELL (kd).....	28
Anf. 18 LENNART DALEÚS (c)	29
Anf. 19 KARIN PILSÄTER (fp).....	30
Anf. 20 MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	30
Anf. 21 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	31
2 § Justering av protokoll.....	32
3 § Anmälan om uteblivet svar på interpellation	32
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	32
5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	33
Meddelande om samlad votering.....	33
6 § Säkerhetskontrollen vid sammanträde med riksdagens kammare och utskott m.m.....	33
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU7	33
(Beslut fattades efter 8 §.)	33
7 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	33
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU10	33
Anf. 22 JERRY MARTINGER (m)	33
Anf. 23 GÖRAN MAGNUSSON (s)	37
Anf. 24 JERRY MARTINGER (m) replik	39
Anf. 25 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	39
Anf. 26 JERRY MARTINGER (m) replik	40
Anf. 27 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	40
Anf. 28 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	40
(Beslut fattades efter 8 §.)	41
8 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1998/99	41

Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU12	41
Beslut	41
KU7 Säkerhetskontrollen vid sammanträde med riksdagens kammare och utskott m.m.	41
KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	41
KU12 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1998/99.....	41
9 § Anmälan om interpellation	42
10 § Anmälan om fråga för skriftligt svar	42
11 § Kammaren åtskildes kl. 11.42.	42

